

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

September 1939

Nr. 9

3. AASTAKÄIK

SISU: 1) Mille ümber käib võitlus Tööliskoja valimistel? 2) L. Metslang: Kutseühingu distsipliin ja töölisvanemad. 3) Töölisvanemate ja kutseühingute ühised kandidaadid Tööliskoja valimistel. 4) Tööliskoda annab aru oma valijatele. 5) Tööstuse töömaht korraldamisele. 6) J. Mihkelson: Töölised ja sõda. 7) Kutseühingute reform jõuab lõpule. 8) Kutseühingute esimeeste koosolekult. 9) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 10) Uusi sotsiaalseadusi. 11) Käitiste elu. 12) Mitmesugust. 13) Välismaalt.

Tööliskoja kirjastusel ilmus neil päevil R. Villemi brošüür

KORTERIOLOD

Brošüür on koostatud büdžetilise uurimuse andmeil ja annab ülevaate

tööliste ja teenijate korterioludest

Saadaval koja büroos

Hind 20 senti

Tööõiguslikke küsimusi

Tähtis riigikohtu otsus

Küsimusele, kas kokkulepe tööandja ja töölise vahel, et ületunnitöö eest maksetakse sama tasu mis normaaltundide eest, evib seadusliku jõu ja on kehtiv, vastas Riigikohus eitavalt:

Tööstuslike käitiste tööaja seaduse (RT 1931 nr. 61) eesmärk on reguleerida töölise tööaega ja panna maksuma nii-nimetatud kaheksatunniline tööpäev. Viimane asjaolu ei selgu mitte ainult selle seaduse tekstist, vaid ka seletuskirjast, millega see seadus Riigikogusse saadeti, ja lõpuks ka selle seaduse puhul Riigikogus peetud kõnedest. Seaduse § 4 sätib ka, et töölise normaalne tööaeg ei tohi olla pikem kui 8 tundi ööpäeva jooksul või 48 tundi nädalas, ja kui ühel päeval nädala jooksul töötatakse rohkem ja teisel vähem, siis ei tohi normaaltööpäeva pikkus ületada 9 tundi, kusjuures töötundide arv ei või ületada 48 tundi nädalas. Tähen-dab ka 9-tunniline tööpäeva pikkus käib teav-taval juhtumil normaaltööpäeva pikkuse hul-ka, aga ainult tingimusel, et n ä d a l a s ei ole siiski kokku rohkem töötatud kui 48 tundi. Töö, mis tööline teeb ööpäeva jooksul peale ülalnimetatud normaaltööpäeva maksimaalse ulatuse, on ületunnitöö (seaduse § 7). Aga ka ületunnitöö tegemist ei võinud seaduseandja poolte vabast kokkuleppest sõltuvaks teha, mis oleks tähendanud normaaltööpäeva määramise tühistamist, vaid pidi seda samuti reguleerima, määrates ületunni-töö maksimaalse ulatuse ja tingimused, millal seda võib teha.

Seaduse normid normaaltööaja ja ületun-nitöö reguleerimise kohta on nii kategoorilised, isearnis, kui arvesse võtta tööinspekt-siooni kohustusi seaduse täitmise järele valvata, et küsimustki ei või tekkida, kas töö-andja ja tööline vabal kokkuleppel oma vah-kekorda tööaja pikkuse suhtes mitte teisiti ei võiks korraldada, kui see seaduses on ette nähtud. Kõik sellased kokkulepped oleksid BES § 2922 jõul tühised. Kui aga sellased seadusevastased lepped tööaja pikkuse kohta, tähendab ka lepped, milledega ületunnitööde kohta käivaid seadusenorme rikutakse, on tühised, siis peavad samuti tühised olema kõik lepped, mis tööaja pikkuse seaduse rikkumi-sest tulenevad ja sellel põhinevad, sest vas-tasel korral kaotaksid sanktsioonid, mis töö-aja pikkuse rikkumise puhuks on ette näh-tud, oma tähtsuse. Nii reguleerib seadus üle-tunnitööd kahtpidi: ta määrab esiteks nende maksimaalse ulatuse ja tingimused, millal neid võib sooritada, nagu ülal juba tähenda-tud, ja teiseks, seadus fikseerib ületunnitööde minimaalse tasu. Kui nüüd asuda seisukohale, et tehing tööandja ja töölise vahel ületunni-tööde ulatuse tingimuste kohta on tühine, kui see ei vasta tööstuslike käitiste tööaja sea-duses ettenähtud tingimustele, siis peab sa-muti tühine olema tehing tööandja ja töö-

lise vahel, mis määrab ületunnitööde eest teissuguse tasu, kui seda selle seaduse § 13 nõuab, s. o. 50% rohkem, sest ei ole ju min-git mõistlikku põhjust tunnistada, et sama seaduse ühe paragraafi nõude täitmine on le-pinguosalistele sunduslik ja teise oma mitte, kui mõlemad seaduse sätted taotlevad üht ja sama eesmärki, nimelt töölise tööaja korral-damist. Seaduse nõue, et ületunnitööde eest maksetakse rohkem, ja koguni vägaunduvalt rohkem, kui normaaltöötundide eest, ei taotle üksinda eesmärki, et tööline ületunnitööde eest suuremat tasu saaks, vaid et suurema tasu tõttu ületunnitööd vähem tehtaks ja nor-maaltööajast kinni peetaks. Suurem tasu üle-tunnitööde eest peab samuti olema takistus-vahendiks, et normaaltöökäega, s. o. 8-tunnilist tööaega, ei rikutaks. Ületunnitöö eest sea-duses määratud tasu maksmist tööandjale mitte igal juhtumil sunduslikuks tun-nistada ja võimaldada tööandjale ja töölisele kokkuleppe põhjal seaduse nõuet mittesidu-vaks pidada tähendaks paralüüserida seaduse püüt 8-tunnilise tööpäeva teostamises.

Kõigil neil kaalutusil tuleb eespoolseatud küsimusele, nimelt, kas kokkulepe tööandja ja töölise vahel ületunnitöö tasu kohta on tühine, kui ta ei vasta tööstuslike käitiste tööaja seaduse § 13 püstitatud nõuetele, vastata jaatavalt.

Lähtudes just püstitatud põhimõttest ei vääri lugupidamist kaebaja väited, nagu kao-taks tööline õiguse tasu peale ületunnitööde eest põhjusel, et tema, tööline, on pikema aja, isegi aastate, jooksul palka vastu võtnud ja ei ole selle vastu protestinud, nagu seda nõuavad palgaraamatu määrused, et tema üle-tunnitööd tasutakse samal alusel nagu nor-maaltöötunde. Sel asjaolul võib tähtsust olla asjaolude tõendamisel, nimelt, kas ületunni-tööd on üldse tehtud või ei ole, sest palga vastuvõtmine aastate jooksul ilma protes-timata loob loomulikult celduse, et töölisel tööandja vastu mingisuguseid nõudeid olla ei või ja et ületunnitööd ei ole tehtud. Kui aga ületunnitöö tegemine on vastuvaidlematult tuvastatud, siis ei mängi palga vastuvõtmine normaaltöötundide eest ilma protestita mingit rolli, sest siis on tegemist kas ühekülgsel le-pingu murdmisega tööandja poolt, mille vastu tööline ükskõik missugustel kaalutusel ei protesti, või jällegi kokkulepe tööandja ja töölise vahel, et viimane teeb ka ületunni-tööd normaaltasu eest, missugune tehing aga kui seadusevastane on tühine ja tööline on õigustatud igal ajal ületunnitöö eest tasu nõudma. Tsviilosakonna otsus 25. maist 1939. a., t. 2 — R — 1939. a.

Käesoleva otsusega Riigikohus on kardi-naalselt muutnud oma senist seisukohta üle-tunnitasude suhtes ja seda töölistele soovita-vas suunas, kindlustades tegelikult ületunni-tasude kättesaamist.

Tööliskoja Teataja

SEPTEMBER 1939

Nr. 9

III aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suurus. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

Mille ümber käib võitlus Tööliskoja valimistel?

Üleriikliku konverentsi ülesandel koostas konverentsi poolt valitud toimkond töölisvanemate ja kutseühingute ühise soovitusnimekirja Tööliskoja valimisteks.

Selle nimekirjaga ei oldud mõnel pool päri; tehti valmis teine nimekiri ametiühingute sildi all.

Sel puhul tekib valijal rida küsimusi ja tal on õigus nõuda neile selget vastust.

Kas tööliskond on lõhestunud?

Tööliskond ise hoiab ühte ja tahab ühiselt seista ühiste huvide eest. Seda näitavad konverentside üksmeelsed otsused, veelgi enam tööliskonna üksmeelne toetus Sindi ja Kiviõli streikijatele.

Kuidas võivad siis tekkida lõhed?

Lõhed tekivad nende meeste võimuvõitlusest, kes tahavad mängida töölaliste juhte ja käsutada töölisi.

Mida tahavad lõhestajad kätte saada?

Nagu ütlesid nende kõnelejad Tallinna ülelinnalisel koosolekul, toimkonna nimekirja peamine puudus olevat see, et seal on liiga palju koja praeguse koosseisu liikmeid.

Seega võitlus käib praeguse koosseisu ja senise töösuuna vastu.

Mida heidetakse ette praegusele koja koosseisule?

Heidetakse ette seda, et koda elab riigi rahadest. Kojal on aga valida, kas võtta riigilt toetust parlamendi määramisel või panna tööliskond maksu alla, sest kuskilt raha peab tu-

lema. Praegune koja koosseis oli selle vastu, et tööliskond maksustada.

Mis kavad on „rindemeestel“ koja suhtes?

Nagu ütles E. Joonas Tallinna töölisvanemate koosolekul, koda ei tohi kujundada töölaliste ühist jõudu ja tahet.

Seega sihiks on: Tööliskoja nõrgendamine.

Kuidas arenes seni koja tegevus?

Koda püüdis ühendada töölaliste seisukohti ja koondada neid ühise asja ümber.

Koda koostas ja esitas riigivõimule ja avalikkusele kogu tööliskonna ühiseid nõudmisi ja muresid. Töölisvanemate keskusena püüdis ta igati kaasa aidata töölisvanemate valimiseks, olla abiks nende tegevuses, kaitsta neid vallandamise vastu ja korraldada nende omaabi (töölisvanemate fond).

Koda nõudis töökaitse seaduste parandamist ja koostas sellekohaseid ettepanekuid, mis leidsid üldist heakskiitmist töölisvanemate ja kutseühingute poolt: nii Töötulide lahendamise seaduse, Töölisvanemate seaduse, Palgalise puhkeaja seaduse, Haiguskindlustusseaduse uued kavad.

Tööpinge tõstmise ja töökaitse seaduste halvendamise vastu võitles koda väsimatult koos töölisvanemate ja kutseühingutega.

Nii läks tal korda kogu tööliskonna toetusel tagasi tõrjuda kallaletungid 8-tunnilise tööpäeva seadusele.

Praegu võitleb koda katsete vastu vallandada töölisi ja seega veeretada tööliste õlgadele erakorralise aja raskused.

Töötülide puhul oli koda töölisvanemaile igati abiks oma nõuande-tegevuse kaudu.

Kuidas võitles koda streigivabaduse eest?

Ta koostas kutseühingute üksmeel-sel heakskiitmisel ettepanekud töötü-
lide lahendamise seaduse muutmiseks streigivabaduse põhimõtte kohaselt ja arvustas töötülide lahendamise kom-
isjoni tegevuse puudulikke tule-
musi.

Ta selgitas streigivabaduse vajadust oma ajakirjas, loengutes ja kõnedes tööliskoosolekutel.

**Kuidas kujunesid koja ja kutse-
ühingute vahekorrad?**

Koda ei saanud algatada ja korral-
dada kutseühingulisi palgavõitlusi —
selleks on kutseühingud ja selleks va-
javad töölised vaba Keskliitu. Kuid
koda aitas kogu jõuga kaasa kutse-
ühingute tegevusele, kutsus kutse-
ühinguid nõupidamistele, toetas nende
seisukohti ja propageeris organiseeri-
mist kutseühingutesse.

Eriti nõudis koda, et Keskliidu mää-
ratud juhatus peab ruumi andma töö-
liste poolt valitud juhatusel.

**Kas tekitas koja tegevus tööliskon-
nas lõhesid?**

Ei, sest need olid ikka ja alati töö-
liste ühised mured ja seisukohad,
mille eest koda välja astus. Seda näi-
tavad konverentside ja koosolekute
otsused, kus kojale ühel häälel aval-
dati usaldust.

**Millest tekkis vastolu Tööliskoja ja
Keskliidu vahel?**

Koda ei tunnustanud, et Keskliidu
määratud juhatusel oleks õigus esi-
nada töölisi ja juhtida töölisvane-
maid.

Samuti kutsus koda kutseühinguid
nõupidamisele, et nad saaksid arutada
vabalt oma asju ja püstitada oma
nõudmisi.

**Kuidas kavatsetakse nõrgendada
Tööliskoda?**

Tööliskoda tahetakse töölisvane-
mate aluselt ära nihutada. Seda nõu-
dis Tartu Keskliit avalikult oma mär-
gukirjas valitsusele ja ka vastasnime-
kirja teised pooldajad ei pea õigeks,
et Tööliskoda on töölisvanemate va-
litud keskus: nad tahavad, et koda
oleks ainult kutseühingute abi-
kantseleiks.

**Kas on lõhestajatel lootusi nihi-
tada koda töölisvanemate aluselt?**

Kui töölisvanemad selle vastu ei
astu, siis küll. On ju teisigi ringkon-
di, kes samuti näeksid meeeldi, et
kojal kaoks oma seljatagune — töölis-
vanemad. Sellel seisukohal on ka
Kaubandus-tööstuskoda, kes võitleb
töölisvanemate õiguste vastu.

**Kas võivad töölisvanemad lubada,
et neilt võetakse ära nende keskus?**

Ei mingil tingimusel. Eriti ajal, kus
tööandjad ründavad nende õigusi,
kus tahetakse halvendada
töölisvanemate seadust,
peavad töölisvanemad koonduma
oma Tööliskoja ümber.

**Kas kutseühingutel on põhjus olla
selle vastu, et koda jääks töölisvane-
mate kätte?**

Korralikul kutseühingul ei ole sel-
leks mingit põhjust, kuna töölisvane-
mad ei ole ju kutseühingute vaenla-
sed, vaid püüavad ühinguid üles ehi-
tada ja organiseerida, nagu selleks on
ka koda kogu aeg püüdnud kaasa ai-
data. Kui mõned ühingute tegelased
tunnevad hirmu töölisvanemate ees
ja tahavad mängida nende ülemust,
siis ei ole need tegelased õigel kohal.

Kuidas võib lõhedest üle saada?

See on võimalik siis, kui kõrvale
lükatakse kõik need, kes tahavad töö-
lisi telgi tagant juhtida, ja kui tööli-
sed hoiavad oma asja juhtimise ene-
se käes.

Sellele arusaamisele tulid töölised
1934.—1935. a., kui kutseühingutes
küpses otsus võtta tööliste Keskliit
tööliste eneste juhtimisele ning va-
baneda niiviisi „töölisjuhtide“ eest-
kostmisest.

**Kuidas võitlesid „tööliste juhid“
tööliste ühtluse vastu?**

Eesotsas E. Joonaga püüdsid teatud ringkonnad ässitada kutseühingute ja nende tegelaste vastu politseid. Nad nõudsid Keskliidu kongressi ärakeelamist.

Kuidas saavutati tööliste ühtlus 1935. ja järgnevatel aastatel?

Kui Keskliidu kongress hoolimata kõigest kokku tuli, valiti juhatusse tegelikud kutseühinglased.

Mis mõju avaldas tööliste ühtluse saavutamine?

Algasid suured palgavõitlused, mis oleksid annud tõuget tööliste elatus-taseme tõstmiseks, õigusliku olukorra parandamiseks ja töölistkonna jõu ja tähtsuse kasvamiseks Eesti ühiskonnas.

Kuidas tehti lõpp tööliste ühisele võitlusele?

Endiste „juhtide“ poolt tembeldati kongress põhikirjavastaseks ja levi-tati poliitilisi kahtlustusi. Valitud Keskliidu juhatus asendati määratud inimestega.

Kuidas kestis tööliste ühine võitlus pärast Keskliidu juhatuse taganda-mist?

Keskliidu poolt kokkuseatud nime- kirja järgi valiti praegune Töölistkoda, mis koosneb tegelikkudest töömees- test, kes suudavad juhtida tööliste asja iseseisvalt ja mitte käsu järgi.

Kuidas tekkis kojavastane „ühis- rinne“?

Et töölisi uuesti enda kätte saada, otsustasid endised juhid lõpetada omavahelised lahkkelid ja asuda ühi- selt töölistkonna „valitsemisele“.

Ka koja ametnikke kutsuti selle „ühisrindega“ ühinema, et nende kau- du pääseda mõjule Töölistkojas.

Miks koja ametnikud ei ühinenud juhtide ühisrindega?

Seepärast, et see oli kokkulepe töö- listkonna valitsemiseks juhtide poolt, Töölistkojas aga oli võim töölistkonna enda käes.

Koja ametnikud olid seisukohal, et töölistkonna ühtlus on juba olemas ja et palgalistel tuleb ausalt töötada töö- listkonna teenistuses ning et kokku-

lepped töölistkonna seljataga ei ole aus asi.

Kuidas taheti murda koja juhatuse selgroogu?

Kuna ametnikud ei lasknud end eksitada, püüti hirmutada juhatuse liikmeid, — et hakkame teie vastu võitlema, kui teie meiega „ära ei lepi“. Ja kui juhatus küsis, milles kokkulepe seisaks, oli vastus: ühtki otsust ei tohi juhatus teha enne kui ta sellest on nende ringkondade juh- tidele ette kannud. Nii taheti võtta koda hooldamise alla. Muidugi ei saanud juhatus sellega nõustuda. vaid arvestas edaspidigi ainult valijate tahet.

Milles on praeguse võitluse taga- põhi?

Teatud ringkonnad tahavad saada Töölistkoda oma võimu alla, et siis olla monopoliseisukorras ja käsutada oma tahtmise järgi töölisi.

Kas võib leppida koja langemisega nende ringkondade kätte?

Ei saa leppida. Töölistkonnal on küllalt kibedaid kogemusi nende aastakümnete jooksul, kus teda on nen- ne poolt hooldatud.

Töölistkoja eelolevail valimistel näi- tavad koja valijad:

et nad tahavad ise valitseda oma koda ega allu ühelegi survele ja kä- sule.

et nad ei luba koda viia ära töölis- vanemate aluselt ühelegi teisele alu- sele,

et nad tahavad koja kaudu edasi arendada töölistvanemate omaabi ja ühist võitlust töölistvanemate õiguste kaitseks ja nende õiguste laiendamiseks,

et nad kiidavad heaks koja senist suunda töölistvanemate ja kutseühin- gute huvide kaitsele tööliste vaba oma- valitsuse nimel,

et nad on teadlikud sellest, kuivõrd tähtis on töölistkonna üksmeel töö- kaitse seaduste kaitsele ja parandami- sel, — sest mida üksmeelsem on töö- listkond, seda tugevam on ka temast lugupidamine,

et nad mõistavad hukka kõik telgi tagant sepitsetud katsed selle üksmeele lõhkimiseks

ja hääletavad töölisvanemate, koja valijasmeeste ja

kutseühingute esindajate üleriikliku konverentsi otsusel koostatud

töölisvanemate ja kutseühingute ühiste kandidaatide poolt.

Kutseühingu distsipliin ja töölisvanemad

L. Metslang

Tööliskoja valimiste eel on tõusnud päevakorrale kutseühingulise distsipliini küsimus ja nimelt mõne kutseühingu asjaajaja ja juhatuse liikmed on nõudnud siin-seal mitmelt töölisvanemalt, et nad alistuksid „kutseühingu distsipliinile“ ja loobuksid kandideerimast Tööliskoja valimistel. Ühe üleriikliku kutseühingu noor esimees ühes tekstiilinnas on koguni ähvardanud töölisvanemat, et ta kasutab tõrkujate vastu uue normaalpõhikirjaga temale antud esimehe võimu „distsipliini“ jaluleseadmiseks.

See on esmakordne juhtum Eesti vabakutseühingute ajaloos, et kutseühingu juhtivad tegelased kutseühingu distsipliini nimel tahavad piirata tööliste ja töölisvanema õigust seesugustel valimistel, millest osavõtu õigus on neile kindlustatud põhiseaduse põhjal üldiste seadustega.

Mis on kutseühinguline distsipliin?

See tuletub kutseühingu tegevusest ja ülesannetest. Vabad kutseühingud on teatavasti tööliste majanduslikud võitlusorganisatsioonid, mille tugevus eeskätt oleneb suurest liikmete arvust ja valitud headest juhtidest. Vabad kutseühingud võitlevad tööliste majandusliku olukorra parandamise eest. Nad püüavad tõsta tööpalku, lühendada tööaega palka vähendamata, kätte võita laialdast sotsiaalkindlustust ja teostada muid uuendusi tööliste tööolude parandamiseks.

Sellest nähtub, et kutseühingute peäülesanded on tööliste palga ja teiste töötingimuste parandamine. Sellest võitlusest peab osa võtma organiseeritud tööliste rõhuv enamus. Kutseühingud peavad suutma töölisi kaasa tõmmata peäülesannete täitmisele. Ja seejärel iga kutseühing, kui ta tahab tööliste olukorra parandamiseks peetavast võitlusest väärikäik osa võtta, peab oma tegevuse seadma eeskätt peäülesannete täitmisele — palga- ja töötingimuste parandamisele.

Kutseühingu juhatuse peab kutseühingu tegevust juhtima nii, et ta ei häiriks liikmeid ja organiseerimisele kuuluvat tööliste osa igasuguste kõrvalsihtide tagaajamisega, mis liikmeid üksteisest lahutavad, aga mitte ei ühenda.

Vabasse kutseühingusse organiseeritakse töölisi, kes tunnustavad kutseühingute sihte ja ülesandeid. Seejuures ei küsita ega uurita liikmete kui ka organiseeritavate poliitilisi, usulisi, filosoofilisi või rahvuslikke tõekspidamisi. Vaba kutseühing ei suru liikmele peale oma seisukohti, mil ei ole midagi ühist palgavõitlusega ja kutseühingute ülesannetega.

Siit nähtub, et kutseühinguline distsipliin haarab peamiselt vaid palgavõitlust ega tohi takistada ühingu liiget tegutsemast ühiskonnas, kui kodanikku, oma südametunnistuse järgi, ja ühing peab jätma vabaks ka ta koduse elu.

Kui töölisvanem kuulub kutseühingusse, ja meil on enamus töölisvanemaist kutseühinguis, siis ei saa neid seada erilise „kutseühingu distsipliini“ alla. Tuleb silmas pidada veel seda, et töölisvanemad on valitud ametisse käitise tööliste poolt demokraatlike valimiste kaudu ja oma senise positsiooni on nad koos töölikonnaga kätte võitnud pikkade võitluste tagajärjel. Ja sellest on ka tingitud, et töölisvanema amet on tööliste keskel suures lugupidamises. Peaks olema selge igale kutseühingu juhatusele, et nende tegevus peab arenema töölisvanematega positiivses koostöös. Ei tule aga murda oma pead selle üle, kuidas muuta töölisvanemaid oma sõnakuulelikeks käsualluseiks mingisuguse „distsipliini“ huvides.

Peab ütlema, et meie tuntumad ja aktiivsemad töölisvanemad, kes esinevad koja valimistel konverentsi toimkonna poolt koostatud nimekirjas, on alati tähtsaks pidanud kutseühingulist organiseerimist ja kõrgel hoidnud töölisliikumise võitluslippu.

Seda nägime 1935/1936. aastal, kui töölisvanemad tõid uut tuult ja hoogu tööliste massilisele organiseerimisele. Samuti nad olid koos käitiste töölikonnaga tolleaegsete suurte palgavõitluste selgrooks, eriti tööliste omaabi korraldamisel.

Selles võitluses olid selged ka distsipliini küsimused kutseühingute juhatuste ja töölisvanemate vahel. Siis oli kõigil silme ees vaid üks siht — organiseerida töölised kutseühingusse ja viia võidule palgavõitlus. Kõik muud küsimused olid kõrvale surutud. Ja kõik need, kes töölisvanemate või kutseühingute keskel taotlesid kõrvalisi ja töölisi lõhestavaid sihte, sunniti töölisliikumisest eemale minema, nagu seda tegi 1935. a. keskliidu kongress teatud tegelastega.

Ka nüüd asub töölisvanemate ja kutseühingulate pere sel seisukohal, et kutseühingud peavad olema suutelised haarama oma tegevusega ja taktikaga kogu töölikonda.

Tülinorimine töölisvanematega eelolevatel Tööliskoja valimistel toob ainult kahju ka neile kutseühingutele, kes seisavad n.-n. „vastasrinnas“ eesotsas. Sest töölisvanemate abita ei suuda ka nemad täita oma ülesandeid.

Töölisvanemate ja kutseühinglaste ühised kandidaadid Tööliskoja valimistel

Mais 1939. a. peeti üleriigiline töölisvanemate, valijasmeeeste ja ametiühingute esindajate konverents Tallinnas, millest võttis osa üle 450 töölisjuhi üle maa. Sel konverentsil moodustati 36 ülesseatud kandidaadist 15-liikmeline Tööliskoja valimisi ettevalmistav toimkond. Toimkond koosnes nii töölisvanematest kui ka ametiühinglastest ja koostas oma parima arusaamise järgi soovitatavate kandidaatide nimestiku.

Toimkonnale esitati töölisnõukogude ja kutseühingute poolt 49 kandidaati, kellest ta pidi valima 30. Seega ta pidi paratamatult 19 koha pealt esitatud kandidaati nimekirjast välja jätma.

Seejuures oli toimkonna põhimõtteks:

1) koostada töölisvanemate ja kutseühingute ühine nimekiri, milles oleksid esindatud nii suurimad käitised kui ka tugevaimad kutseühingud.

2) Silmas pidada tööstusharude ja tööstuskeskuste osatähtsust ja kandidaatide isiklikku tublidust.

Toimkond on arvestanud kõigi kutseühingute seisukohti, mis olid temale esitatud.

Kuid eeskätt pidi ta arvestama töölisnõukogude seisukohti. Koja valijateks on ju töölisvanemad ja käitiste valijasmehed, seega koda on käitiste tööliskonna esindus ja valitav keskus. Koja tegevuse üks tähtsaimaid ülesandeid seisab töölisvanemate koondamises, nende valimistele ja tegevusele kaasaaitamises, neile nõu andmises ja nende kaitsmises ning nende omaabi korraldamises.

Kuigi mõnelt poolt on tahetud viia koda kutseühingute alusele, et ta vähem tegeleks töölisvanemate asjadega, ja seda näeksid ka meelevdi tööandjad, asus üleriigiline konverents vastupidisele seisukohale. See konverentsi seisukoht oligi mõõduandev toimkonna töös.

Nii näiteks pole kutseühingute ettepanekud võimaldanud esindust 2 suurele käitisele — nimelt A. M. Lutherile

ja Balti Puuvillavabrikule. Nende käitiste töölisnõukogude ettepanekutest ei saanud toimkond mööda minna.

Mõned ühingud nõudsid oma soovide 100% täitmist ja töölisvanemate poolt esitatud seisukohtade mitteamestamist. Seda nõudmist toimkond täita ei saanud.

Pealegi oli nende ühingute kohta teada, et seal kavatsetakse igal juhul esineda teise nimekirjaga ega mõelda enamuse otsuse austamisele. Seega lõhe oli sealkandis ette otsustatud.

Toimkond seevastu oli oma töös erapooletu ja võttis nimekirja ka 8 meest sellest ringkonnast. Seega ei saa keegi ütelda, et toimkond oli oma töös ühekülgne või et ta on süüdi tekkinud lõhes.

Siiski mindi sealt poolt lõhestamisele. Need 8 meest loobusid toimkonna soovituselt. Sellele lisaks pressiti välja vale ja ähvardusega loobumiskirjad veel mõnelt teiselt kandidaadilt. Loomulikult ei saanud toimkond arvestada sel teel saadud allkirju ning jättis vastavatele kandidaatidele oma soovitusel. Küll aga otsustas toimkond tühistada oma soovitusel 8 kandidaadi kohta, kes läksid lõhega koos, ja võttis nende asemele töölisnõukogude ja kutseühingute soovitusel 8 kandidaati, millega toimkonna nimekiri sai veel laiemaks ja kindlaks aluse.

N.-n. „ametiühingute nimekirja“ kohta olgu märgitud, et sellega ühinenud ühingute enamik on pisühingud, kes ei avalda peaaegu mingit tegevust, ja on ka rida ühinguid, kelle liikmeskond ei kuulu koja alla (nagu rätsepad, kingsepad, kontoriametnikud jne.). Eestis on üldse 91 kutseühingut ja valdav enamuse nendest ei ole lõhega ühinenud, seega pole lõhestajail õigust esineda „ametiühingute“ sildi all. Täiesti esinduseta on nende nimekirjas trükitööstus ja raudtee.

Konverentsi toimkonna poolt soovitatavad kandidaadid on järgmised:

2. Aarma, G. „Ginovkeri“ käitise töölisnõukogu end. esimees. Praegu töötab „Kave“ šokolaadivabrikus. Esitatud kandidaadiks „Kave“ töölisvanema ja „Ginovkeri“ töölisnõukogu poolt.

3. **Ado, V.** Kauemat aega Balti Puuvilla-
vabriku tööliskogu sekretär ja Eesti Haige-
kassade Liidu juhatuse liige. Aktiivne tege-
lane E. Tekstiiltöölise Ühingu organiseerimisel.
Tööliskoja I koosseisu liige ja Tööliskoja
sotsiaalpoliitilise toimkonna abiesimees. Toim-
konnale soovitanud Balti Puuvillavabriku töö-
lisnõukogu.

5. **Andresson, N.** Pärnu Metallitöölise
Ühingu revisjonikomisjoni liige, A/s. Seileri
töoline. Soovitatud Seileri ja Pärnu Linatöös-
tuse tööliskonna poolt, samuti Pärnu metalli-
töölise ametiühingu poolt.

6. **Ankrovitš, V.** Kauaaegne Narva Lina-
vabriku tööliskogu liige ja praegu töölis-
nõukogu esimees. Kuulub Tekstiiltöölise
Ühingu Narva osakonna juhatusse. Toimkonnale
soovitanud Narva tekstiilkäitise töölis-
vanemate koosolek ja E. Tekstiiltöölise
Ühingu.

8. **Aun, E.** Kohila paberivabriku töölis-
nõukogu esimees ja Tallinna keemia ja paberi-
töölise ametiühingu Kohila osakonna juhatuse
liige. Esitatud Kohila käitise tööliskogu
ja osakonna juhatuse ja usaldusmeeste koos-
oleku otsusel.

10. **Hansmann, V.** Tallinna raudtee depoo
tööliskogu esimees. Soovitatud sama töö-
lisnõukogu kui ka Valga raudtee käitise töölis-
nõukogu ja liinitöölise tööliskogude poolt.

11. **Heinlaid, E.** Tööliskoja I koosseisu
liige ja Tööliskoja usaldusmees Viljandis.
Seatud Viljandi tööliskogude ja vabrikutöö-
liste esindajate ühisel koosolekul Tööliskoja
liikme kandidaadiks.

12. **Helde, A.** Kammivabriku „Estico“ töö-
lisnõukogu esimees. Tartu Kammi- ja Kunst-
sarvet. Ühingu esimees, Tartu Töölisühingute
Keskliidu juhatuse liige. Esitatud Tartu töö-
lisvanemate ja kutseühingute esindajate ühisel
koosolekul.

14. **Jurtom, R.** Port-Kunda tööliskogu
esimees ja kaevanduste ühingu Kunda-Ubja
osakonna esimees. Toimkonnale soovitatud
Port-Kunda ja Ubja tööliskogude poolt kaev-
anduskäitise tööliskogude konverentsi ja
kaevandustöölise ühingu otsuse kohaselt.

15. **Kaasik, A.** E. Mööbelseppade Kutse-
ühingu juhatuse liige. Tööliskoja I koosseisu
liige ja ühistegevustoimkonna abiesimees. Töö-
lisvanemate toimkonna liige. Soovitanud möö-
belseppade kutseühingu usaldusmeeste ja juha-
tuse koosoleku otsusel.

19. **Kauks, F.** Kauemat aega tegev töölis-
liikumises, E. Haigekassade Liidu abiesimees,
Kohtla-Järve tööliskogu ja Kohtla-Järve
haigekassa esimees. Praeguse Tööliskoja abi-
esimees. Toimkonnale soovitatud kaevandus-
käitise tööliskogude konverentsi, tööliskogu
kui ka kaevandustöölise ühingu poolt.

20. **Kings, V.** Raudtee peatehaste töölis-
nõukogu abiesimees. Soovitatud kandidaadiks
Eesti Raudtee Töölise Ühise poolt ja oma
käitise nõukogu poolt.

21. **Kimberg, R.** Eesti Kunstsarve Tehased
Kerson ja Ko tööliskogu esimees. Soovi-
tatud toimkonnale sama käitise tööliskogu
poolt.

22. **Kivisalu, A.** Tallinna Keila villaketra-
mis- ja kudumisvabriku tööliskogu esimees,
esitatud sama käitise tööliskogu poolt.

23. **Kongas, K.** Narva linna majandusosa-
konna valijamees. Omab omavalitsustöölise
organisatsiooni soovitusel.

24. **Koplus, O.** „Ilutrüki“ tööliskogu
esimees, Tartu trükitöölise ühingu abiesimees,
Tööliskoja I koosseisu liige ja revisjonikomis-
joni esimees ja Tööliskoja Tartu esinduse
esimees. Tartu üldise haigekassa juhatuse
liige. Esitatud Tartu Trükitöölise Ühingu
ja Eesti Trükitöölise Liidu poolt, samuti
Tartu tööliskogude ja kutseühingute esin-
dajate koosolekul.

27. **Kurvits, J.** Riigi Trükikoja tööliskogu
esimees, Tallinna Trükitöölise Ühingu
abiesimees, Tööliskoja esimees. Kauemat aega
tegev ametiühingulise alal. Soovitatud Riigi
Trükikoja tööliskogu, Tallinna Trükitöö-
liste Ühingu ja Eesti Trükitöölise Liidu poolt.

29. **Laane, A.** Tuntud ametiühingute tege-
lane Tartus. Tartu metallitöölise ühingu kas-
sahoidja. Kuulub praeguse Tööliskoja koos-
seisu. Toimkonnale soovitanud Tartu metalli-
töölise ametiühingu. Tööliskoja Tartu esin-
duse juhatuse. Tartu telef.-vabriku tööliskogu
esimees.

31. **Leinat, R.** Eesti Lihackspordi Tallinna
käitise ühise tööliskogu esimees. Omab
soovitusel ka Eesti vosti- ja lihatehaste ühin-
gult. On sama ühingu revisjonikomisjoni liige.

35. **Metsvald, G.** Tallinna linna gaasi- ja
veevärgi tööliskogu liige. Toimkonnale
soovitatud omavalitsuse töölise ja teenijate
üldühingu juhatuse ja linna ettevõtete töölis-
nõukogude ühisel koosolekul.

38. **Pihlak, P.** Tallinna nahatöölise ameti-
ühingu juhatuse liige ja „Globuse“ tööliskogu
liige, Tööliskoja I koosseisu liige, ühis-
tegevuse toimkonna liige. Toimkonnale esit-
tatud kandidaadiks Tallinna nahatöölise
ametiühingu poolt.

40. **Petree, E.** Kauemat aega „Ilmarise“
tööliskogu liige, Tallinna metallitöölise
ametiühingu juhatuse liige. Tegev olnud Tal-
linna Ühise Haigekassa juhatuses. Kuulub
Tööliskoja praegusse koosseisu. Soovitanud
üldlinnaline metallikäitise tööliskogude üld-
koosolek Tallinnas. Tööliskoja tööliskogude
toimkonna esimees, sotsiaalpoliitilise toimkon-
na abiesimees.

41. **Petrov, A.** Kauaaegne tööliskogude
tegelane. Omavalitsuse töölise ja teenijate
üldühingu esimees, Tööliskoja I koosseisu liige,
revisjonikomisjoni liige ja sotsiaalpoliitilise
toimkonna esimees. Soovitatud üldühingu ju-
hatuse ja linna ettevõtete tööliskogude
ühiskoosoleku poolt.

42. **Puhkur, J.** Tallinna Linna Ehitusosa-
konna tööliskogu esimees. Esitatud oma-
valitsuse töölise ja teenijate üldühingu juha-
tuse ja linna ettevõtete tööliskogude ühise
koosoleku ettepanekul.

44. **Raidma, A.** Kauemat aega ametiühin-
gulises liikumises tegev. E. Klaasipuhujate
Ühingu esimees. Soovitatud toimkonnale 8
Tallinnas asuva Kopli käitise tööliskogude,
tööliskogude ja valijameeste poolt, samuti
klaasipuhujate ametiühingu soovitusel.

46. Saar, E. Sindi tekstiilkäitise tööliskoogu esimees ja Eesti Tekstiiltöölise Ühingu ja ühingu Sindi osak. juhataste liige. Tööliskoja I koosseisu liige ja Tööliskoja revisjoni-komisjoni liige. Soovitatud Sindi tekstiilkäitise tööliskoogu, E. Tekstiiltöölise Ühingu ja selle Sindi osakonna poolt.

47. Saul, A. Raudtee 6. liini jaosk. tööliskoogu esimees, kauaaegne raudtee tee ja chituse kuu- ja alatiste päevatööl. kutseühingu sekretär, Tööliskoja I koosseisu liige, koja sotsiaalpoliitilise toimkonna liige. Omab peale oma tööliskoogu soovitusel veel soovitusel 1., 2., 4., 5. ja 7. liini jsk. tööliskogudelt ja kutseühingu soovitusel.

48. Schlossmann, H. Kiviõli tööliskoogu esimees ja kaevandustöölise ühingu Kunda-

Ubja osakonna esimees. Toimkonnale soovitatud Port-Kunda ja Ubja töölisvanemate, kaevanduse töölisvanemate konverentsi ja kaevandustöölise ühingu otsuse kohaselt.

56. Turk, E. Narva Kalevivabriku tööliskoogu esimees. Esitatud toimkonnale sama tööliskoogu poolt.

58. Vettmann, A. Tuntud töölisliikumise tegelane. A-s. Lutheri tööliskoogu esimees. Toimkonnale esitatud „Lutheri“ tööliskoogu poolt.

Kandidaatide nimede ees olevad numbrid märgivad järjekorranumbreid ametlikul hääletusedelil, et kandidaate oleks kergem leida.

Tööliskoda annab aru oma valijaile

Töölisesindajate ülelinnaliste koosolekute seisukohad koja valimiste asjus

Tallinnas

Neljapäeval, 7. sept., toimus Tall. Rahvamaja saalis Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek. Osavõtt oli haruldaselt rohkearvuline. Kokku tuli umbes 170 töölise esindajat.

Kuna ligemal ajal seisavad ees Tööliskoja II koosseisu valimised, esinesid koja esimees J. Kurvits ja peasekretär L. Metslang aruandega koja I koosseisu tegevusest.

J. Kurvits kõneles Tööliskoja tegevusest töölisvanemate keskusena. Tööliskoda tekib valimiste kaudu ja tema valijad on töölisvanemad ja valijamehed.

Valijamehed valitakse nendes käitistes, kus oleksid pidanud olema töölisvanemad, seega valijameeste valimine on hädavahend. Selle sihiks on, et igast valijamehest saaks seadusega kaitstud töölisvanem.

Sellest on näha, et Tööliskoda on eeskätt töölisvanemate keskus, ja nimelt töölisvanemate valitud keskus.

Koja üheks esimeseks mureks oli ettepaneku koostamine töölisvanemate seaduse parandamiseks. Loomulikult ei ole nii, et kui seaduse kava esitatakse, siis see kohe tehakse seaduseks. Praegu on koguni kõne all seaduse halvendamine, nimelt nõuavad seda tööandjad, kes tahavad lõdvendada ja tühiseks teha töölisvanemate seadusliku kaitse.

Koda võitleb kogu aeg nende katsete vastu, ja siin on suureks kasuks, et meil on seaduse kava, mida võime tööandja kavadele vastu seada.

Et töölisvanemate seaduse halvendamine ära hoida ja saavutada seaduse parandamist, selleks on vajaline, et tööliskonnas eneses oleks täieline lugupidamine töölisvanemate vastu ja et kaoks töölisvanemate tähtsuse alavääristamine ja töölisvanemaile ülalt alla vaatamine.

Töölisvanemate üheks tähtsaks ülesandeks on töökaitseseaduse täitmise järelevalve.

Kõigis neis asjus püüdis koda töölisvanemaile kui ka kõigile töölisile abiks olla selle kaudu, et ta löi juriidilise nõuande korralduse.

Juriidilist nõuannet koja büroos on seni kasutatud 1872 korral.

Koda pidas oma tähtsaks kohuseks selle järele valvata, et tööinspeksioon oleks küllalt energiline ja erapooletu töökaitses täitmisel.

Töötulide puhul püüab Tööliskoda igale töölisvanemale ja tööliskoogule, samuti ka igale kutseühingule abiks olla, andes nõu nii juriidilistes kui ka majanduslikes asjades.

Üldkogu koosolekute puhul on koda töölisvanemaile abiks, saates nende soovil töökaitses olekuile oma kõnelejaid. Seni koja kõnelejad on käinud kõnelemas 353 koosolekul.

Koda korraldab töölisvanemaile ja kutseühingute tegelasile kursusi ja loenguid. Neid korraldati nii Tallinnas kui ka provintsis tööõiguse, töölisvanemate õiguste ja ülesannete, kutseühinguliste küsimuste, sotsiaalkindlustuste ja muude küsimuste alal.

Töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste hulgas tunni teravat vajadust käsiraamatu järele, kuhu oleksid koondatud hädavajalised praktilised teadmised, mis on vajalised töölise huvide kaitsmisel.

Koda võttis asja käsile ja kirjastas „Töölisvanema ja kutseühingulase käsiraamatu“, mida on levitatud üle 600 eksemplari.

Pealeselle kirjastati brošüür „Määrused tööturvishoiu ja tööõnnetuste vältimise alal“.

Koda püüdis töölisvanemaile ja töölisile olla abiks ka oma ajakirja kaudu. Ajakiri on tähtis nii praktiliste teadmiste levitajana kui ka töölise olukorra valgustajana meie käitistes ja välismaal ja töölise ühiste seisukohtade ja nõudmiste selgitajana.

Et ajakiri kujunes tõeliseks töölise ajakirjaks, nähtub juba sellest, et ajakirja levik on meie olude kohta suur ja suureneb alatasa.

„Tööliskoja Teatajal“ on praegu üle 2200 tellija.

Nagu eeltoodust näha, oli koja tegevus töölisanemate keskusena küllalt mitmekülgne.

Seejuures on väga oluline, et koja side töölisanematega on tõesti väga tihe, nii et töölisanemal on kindel tunne, et nad on kojast peremehed. See side kujuneb mitte ainult valimiste kaudu, vaid ka igapäevases töös, ülelinnalisel töölisanemate koosolekuil ja üleriiklikel konverentsidel.

Konverentsidest osavõtt on kasvanud aastast aastasse ja see näitab, et töölisanemate pere hindab võimalust üle riigi kokku tulla, oma muresid läbi arutada, kuulata riigivõimu esindajate seletusi ja ütelda neile seda, mida ütelda on vaja, ning anda kojale juhiseid edaspidiseks tööks.

Üleriikliku konverentsi otsuse kohaselt on ellu kutsutud töölisanemate fond, mis on töölisanemate omaabi korralduseks seks puhuks, kui mõni neist kannatab tööandjate surve all.

Eriti pani koda rõhku töölisanemate valimistele kaasaaitamisele, mis on töölisanemate instruktõri üheks tähtsaks ülesandeks.

Kui nüüd küsida, missugune on selle töö lõpptulemus, siis julgen ütelda, et lõpptulemus on töölisanemate teadlikkuse ja nende iseteadvuse tõus.

Et see asi nii on, paistab juba sellest, et mitmel pool tuntakse hirmu töölisanemate ees. Püütakse saavutada nende õiguste kärpimist, püütakse neid vallandada, kasutades seaduse puudusi või hoopis seadusevastaselt.

Kahjuks ühinevad tööandjatega mõnikord ka ringkonnad, kes peavad end töölisliikumise juhtideks, ja need ringkonnad võitlevad ka töölisanemate asja vastu.

Kuid õiged töölisliikumise tegelased ei tarvitse karta töölisanemaid, sest nad on tööliskonna usaldusmehed. Need ei ole selleks, et teised juhid neid käsutaksid, vaid töölisanemad on ise tööliskonna juhid ja peavad seda olema käitistes ja ka kutseühingus.

L. Metslang refereeris koja tegevusest tööliste olukorra parandamisel. Koda selgitas tööliste vajadusi ja esitas ettepanekuid palgaolude korraldamiseks streigivabaduse alusel, tööliskorterite ehitamiseks, tööpinge tõstmise keelmiseks, tööliste vallandamise tõkestamiseks, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise ja muude sotsiaalsete kiireks kehtimapanekuks ja elluviimiseks. Tööandjate rünnaku 8-tunnisele tööpäevale suutis koda tagasi tõrjuda kogu tööliskonna toetusel.

Et saavutada suuremaid tagajärgi oma olukorra alal, peaksid töölised koonduma organisatsioonidele. Selleks vajavad töölised vaba asutusi ja vabu organisatsioone. Praegu on kõige vabam tööliste omavalitsus käitistes töölisanemate näol. Kutseühingute alal on suured kitsendused; nende vastu ja kutseühingute vabaduse eest võitles koda täie jõuga ja püüdis igati propageerida kutseühingulist organisatsioonide loomist.

Töölisanemate konverentsil valitud toimkonna esimees O. Koplus esines aruandega toimkonna tööst töölisanemate ja kutseühingute ühise nimekirja koostamise tööst koja valimisteks. Toimkond ei saanud rahuldada kõiki soove, kuna talle esitati koosõlastamiseks 49 kandidatuuri 30 kohale. Ta arvas, et valijad peaksid hääletamisel hindama iga üksiku kandidaadi isiklikku tublidust, nagu seda püüdis teha konverentsi toimkond, kes arvestas kutseühingute ja tööliskogude soovitusi ja tööstusharude ja tööstuskeskuste erikaalu.

Läbirääkimised.

E. Kadakas (Tekstiilööliste Üh.) leiab, et toimkond pidi koosõlastatud nimekirja koostamiseks ootama kuni seaduslik tahtaeg kandidaatide esitamiseks juba läbi.

E. Petree (Ilmarine) leiab, et koja tegevus arenes õiges suunas, nagu seda soovisid koja valijad. Esitab sellekohase resolutsiooni ettepaneku.

E. Priks (Tekstiilööliste Ühing) teab ütelda, et toimkonna nimekirjast on pooled kandidaadid ära ütelnud. Esitab allkirja ühelt kandidaadilt.

A. Offenbach (Trükistööliste Ühing). Millest tüli? Mõnelt poolt ei taheta tunnustada, et ka käitise inimesel võivad olla oma arusaamised ja tahe oma asju juhtida.

„Ametiühingulise distsiplini“ ettekäändel püütakse hirmutada liikmeid, et nad talitaksid pimesi juhtide käsu järele. Kas see on õige ametiühingu kord?

E. Joonas (Metallistide Ühing): Ei saa pidada õigeks, et Tööliskoda kujundab tööliste ühist tahet ja jõudu, ja see ongi peaküsimus valimistel. Tööliskoda tungib ametiühingute alale.

Peasekretär L. Metslang: Ametiühingute ala on palgavõitlus ja siin koda oli ametiühingutele igas asjas abiks. Imelik on, et ametiühingute huvid on südamel samal Joonasel, kes 3—4 aastat tagasi ässitas politsei keskliidu kallale.

Kaasik: Toimkond koostas oma nimekirja konverentsi volitusel. Kas Tekstiilööliste Ühingu juhatus arvab, et tal on rohkem autoriteeti kui konverentsil, kus olid koos kõik töölisanemad ja kutseühingute esindajad üle riigi?

Suits (Globus): Tööliskotta tuleb valida demokraatlikke inimesi.

Referent Koplus: Toimkond ei saanud rahuldada kõiki soove, kuna tema võimuses ei olnud tõsta koja liikmete seaduslikku arvu. Ka need, kes teevad praegu opositsiooni, võtavad toimkonna tööd osa. (Vahelehiide: Volitusetähtaeg.) Kui Kadakas võttis toimkonnast osa ühingu volitusetähtaeg, miks ta siis praegu nii palju rõhutab ametiühingulist distsiplini.

Jõulu (Nahatööliste Ühing). Ametiühingul on täieline õigus Tööliskoda valitseda.

Petrov (Linnatööliste Ühing): Keskliidu juhatus valiti 1935. a. tööliste vabal tahtel ja selle juhatus kaudu kujunes samuti tööliste vabal tahtel praeguse koja koosseis. Joonas

aga kahtlustas, et töölised saavat juhiseid piiri tagant, ja nüüd ta kahtlustab jälle teisest ot-
sast. Vaba Keskliidu eest võitles Tööliskoda, Joonas rinde mehed aga vaatasid külmalt pealt. Need, kes sõdivad praegu Tööliskoja vastu, pole kunagi muud teinud kui õhutanud lõhesid ja vaenu. Mida oleksid nad teinud siis, kui ei oleks Tööliskoda, kelle vastu saab võitlust korraldada? Muud kui sääraseid võitlusi nad ju ei oska teha.

Kauer (Kruul): Miks on kõneaeg piiratud? Toimkonna nimekirja viga seisab selles, et seal on liig palju eelmise koosseisu liikmeid. Koda levitab arvamist, et kutseühinguid pole vaja. Koda tegutseb riigi poolt saadud summadega. Minister pole tühistanud ühtki koja otsust. Koda ei ole vaba asutus. (Vahele-
hüüe: Miks sa sinna tüki? Naer.) Ei ole rahul Tööliskoja Teatajaga.

Kreek (Volta): Enne valimisi alati ker-
kivad need „õiged mehed“. Mis summadega hakkaksid töötama need inimesed, kes nüüd kotta tungivad? Eks ikka riigi summadega. (Vahele-
hüüe: Ei hakka.) Kojas on need inimesed, kes on tagandatud Keskliidust. Metallistide Ühingu juhatus on kandidaatide esitamisel läinud töölisanemaist mööda, ometi meie, töölisanemad, olemegi koja valijad*).

Ei saa salata, et koda tegi nii palju kui ta sai. Praegu mõnelt poolt kootakse võrku valijate püüdmiseks, kuid see ei lähe korda. Töö-
liikumine peab olema juhitud alt üles, mitte ülalt alla. Tööliskoja valimistest jäägu kõr-
vale poliitilised lahkimineku.

Koovits (Ehitus- ja Puutöölise Ühing) põhjendab paralleelnimekirja esitamist tülidega, mis ilmsesid Riigivolikogu läinudaastastel valimistel. Kuigi toimkonna töödest võttis osa ühingu liige Kangur, ühing tema tegevuse eest ei vastuta.

Peasekretär L. Metslang: Riigivolikogu valimiste küsimus siia ei puutu. Koja tegevuses ei olnud mingit poliitilist erisuunda, vaid on kaitstud tööliste ühiseid seisukohti. Koja valimiste puhul ei ole õige õiendada poliitilisi arveid.

Vettmann (Luther): Tülitsema hakkas mitte Tööliskoda, vaid Ehitustöölise Ühing. Sama ühing ei tahtnud arvestada suurt Lutheri käitist. Muidugi ei saa selle talitusviisi juures areneda organiseerimistöö.

Tehakse ettepanek asuda resolutsioonide hääletamisele. Ettepanek võetakse vastu.

Hääletusel võetakse vastu järgmised resolutsioonid:

1) Tallinna töölisanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelin-
naline koosolek 7. sept. 1939. a. leiab, et Töö-
liskoja senine tegevus töölisanemate valitud keskusena arenes vastavalt tööliskonna huvi-
dele ja koja valijate tahtele;

et Tööliskoja tegevuse suunaks oli tööliste omavalitsuse kaitsmine käitistes ja kutseühin-
guis ja kaasabi töölisanemate ja kutseühin-
gute tööle.

*) Konverentsi toimikond tunnustaski töö-
lisanemate seisukohti.

Koosolek leiab, et selles vaimus peab Töö-
liskoja tegevus jätkuma ka edaspidi.

Ettepanek E. Petree'lt (Ilmarine).

2) Tallinna töölisanemate, Tööliskoja va-
lijameeste ja kutseühingute esindajate koos-
olek 7. sept. 1939. a. teeb Tööliskojale üles-
andeks astuda riigivõimu juures samme sel-
leks, et tööandajale ei lubataks sõjaolude ette-
käändel teostada tööliste vallandamisi.

Ettepanek V. Hansmann'ilt
(Raudtee uus depoo).

3) Tallinna töölisanemate, Tööliskoja va-
lijameeste ja kutseühingute esindajate koos-
olek mõistab hukka teatud ringkondade püü-
ded tekitada tööliskonnas kunstlikke lõhesid ja alavääristada töölisanemate tähtsust töö-
liikumises.

Koosolek avaldab oma usaldust üleriikliku konverentsi volitusel koostatud töölisanemate ja kutseühingute ühisele nimekirjale.

Ei saa õigeks pidada, kui töölisanemaid tahetakse sundida pimesi täitma kutseühin-
gute juhtide käske.

Ametiühingulise distsipliini ettekäändel ei tohi ametiühinguis arendada fašistlikku dik-
tatuuri. Ametiühingute juhatused ei ole vali-
tud liikmeskonna käsutamiseks, vaid liikmes-
konna tahte täitmiseks.

Ettepanek A. Vender'ilt
(Luther).

E. Kadaka ettepanek, mis oli sihitud kon-
verentsi toimikonna töö vastu ja võistleva nimekirja õigustamiseks, jäi vähemusse. Ühel häälel võetakse vastu resolutsioon, et koja valimiste korraldamine peab toimuma avalik-
ult. Esimees J. Kurvits teatas, et koja juha-
tusel oli see nii ka kavatsatud.

Läbirääkimised jätkuvad.

Pihlak (Globus): Igasuguste kombinat-
sioonidega püütakse vähendada töölisanemate õigusi ja võtta nende käest Tööliskoda. Seda ei tohi lasta sündida.

Poller (Sadamatöölise Ühing): Oposit-
siooni teevad elukutselised ametiühingute lõh-
kujad.

Mikk (Mööbelseppade Ühing): Tänaseist sõnavõtjaist on väga paljud ühingute asja-
ajajad ja mitte tegelikud töölised, see laseb mõndki seletada. Tuleb jätta kisklemine ja teha organiseerimistööd.

Referent Koplus: Peaasi on selles, et Tekstiiltöölise Ühing ignoreerib konverentsi otsust. Kui Kauer ei ole rahul Tööliskoja Teatajaga, siis samal seisukohal on ka mõni valitsusasutus.

Karask (Riigi Sadamatehased): Kui võist-
lev nimekirja võidab, ega ometi keegi usu, et need mehed saavutavad midagi paremat. Lõ-
henemine tuleb maha jätta.

Tehakse ettepanek läbirääkimiste lõpetamiseks. Ettepanek võetakse vastu.

Juhataja Kurvits palub teatada, mis käitistes on karta vallandamist sõjaolude põh-
jendusel.

Selles asjas võtavad sõna Petree (Ilma-
rine), Vettmann (Luther), Kreek (Vol-
ta) ja teised.

Karask (Riigi Sadamatehased): Tööliskoda ja ametiühingud peavad astuma samme ähvardavate vallandamiste ärahoidmiseks.

Petree (Ilmarine): Koda peaks koguma kiires korras andmeid olukorrast üle riigi.

Esimees Kurvits lubab arvestada esitatud sooviavaldusi.

Selle järele lõpeb koosolek, mis kestis 4 tundi järgemööda.

Tartus

Tööliskoja Tartu esinduse ruumides toimus kolmapäeval, 30. augustil, Tartu ülelinnaline töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek. Esimesena andis ülevaate 25. töökongressilt A. O. f e n b a c h.

Teisena kõneles Tööliskoja valimistega seoses olevaist küsimusist esinduse esimees O. Koplus, esitades täielise aruande Tööliskoja valimisi ettevalmistava toimikonna tööst ja selle poolt koostatud kandidaatide nimestikust. Ettekande järele võttis kohe sõna Tartu Töölisühingute Keskliidu sekretär O. Hirsch, kes püüdis toimikonna tööd lasta paista teises valguses, mainides, et tema ja veel kaks toimikonna liiget ei olevat rahul toimikonna tööga. Sellepärast olevat paratamatu ka teise nimestiku koostamine, mis kannab ametiühinglaste nimestiku nime. Teise nimestiku koostamine ei tähendavat midagi halba, kuna see arvatavasti ei koosnevat nõrgemaist isikuist kui toimikonna nimekirjast. Praegu ei olevat aga veel selleks nimesid teada. Aga ka toimikonna nimestik ei olevat sugugi halb.

Selle järele algasid hilisööni kestnud teoreetilised vaidlused selle üle, kas kahe nime-

kirja esitamine sobib tööliskonna ühtluse põhimõttega või mitte. Lõpuks võeti rõhuva enamusega vastu järgmine resolutsioon:

Tartu ülelinnaline töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek tunnistab konverentsi toimikonna poolt koostatud Tööliskoja liikmete kandidaatide nimestiku põhjendatuks ja tööliskonna ühtluse nimel mõistab hukka igasugused katsed teiste nimestike koostamiseks.

O. Hirs'i seisukoha poolt hääletas kõigest 6 koosolekust osavõtjat, nende hulgas oli üksainus koja valija, nimelt O. Hirsch ise.

Viljandis

Viljandi piirkonna töölisvanemate ja valijameeste koosolek, mis peeti Viljandis 13. sept. 1939. a., võttis vastu järgmised resolutsioonid:

Silmas pidades praegust Tööliskoja valimise eelset meeleolu, kus töölisvanemate ja valijameeste meeleolu püütakse kuumaks kütta ringkirjade uputustega mitmesuguste Tööliskojale mittesõbralike ametiühingute juhatuste poolt, Viljandi piirkonna töölisvanemate ja valijameeste koosolek tunnistab säärase ametiühingute mudalooimise Tööliskoja ja valimiste toimikonna vastu üldiselt alatuks provokatsiooniks ega nõustu sellega. Koosolek tunnistab Tööliskoja valimiste toimikonna tegevuse õigeks ja avaldab talle usaldust.

Ühtlasi leidis koosolek, et Viljandi töölisühingu vastupidine seisukoht põhjeneb valeandmeil, et ühing on väikese liikmeskonnaga ega tohi kõnelda Viljandi tööliste nimel, samuti nagu ei saa ühingu poolt esitatud Viktor Melinit tunnistada Viljandi tööliste esindajaks.

Resolutsioonid võeti vastu ühel häälel.

Tööstuse töömaht korraldamisele

Viimasel ajal on paljudes käitistes ilmnenud tööandjate kavatsused vallandada töölisi, põhjendades seda sõjaoludega. Kuna puudus üleriigilises ulatuses ülevaade, mil määral käitistes esineb kavatsusi tööliste vallandamiseks, pöördus Tööliskoda septembri algul töölisvanemate poole vastava ringkirjalise küsimustikuga. Vastuseist selgub, et tööpuuduse oht esineb kõige rohkem tekstiil-, keemia- ja ka puu- ning metallitööstuses, kuid ka teistel aladel.

Sel puhul käisid Tööliskoja esindajad 15. septembril sotsiaal- ja majandusministri juures selgitamas tööturu kujunevat seisukorda.

Tööliskoja esindajad avaldasid seisukoha, et tööliste vallandamised ilma

majandus- ja sotsiaalministri eelloata tuleks keelda juba seaduseandlikus korras. Vallandamise lubade otsustamine peaks toimuma töölisorganisatsioonide osavõtul. Samasugune kord peaks kehtima ka tööaja lühendamise kavatsuste suhtes. Ka peaks praegusel ajal keeldud olema tööpinge tõstmise n.-n. ratsionaliseerimise tähe all. Praeguse lühanemisaajajärgu raskused peaksid olema ületatavad riigi sihi-kindla reguleerimisega. Riigi- ja eramajanduse reserveid abil tuleks vältida tööliste olukorra halvenemist.

Ministrid teatasid Tööliskoja esindajale, et edaspidi kogutakse aegsasti andmeid kavatsetavate vallandamiste kohta. Vabariigi Valitsusel on küllaldaselt võimu põhjendamatute valland-

damiste tõkestamiseks. Majandusminister teatas, et tööstuse töömahu korraldamiseks tuleb loomisele vastav ametkond, kelle töödest kutsutakse osa võtma ka töölisorganisatsioonide esindajad. Ministrite seletustest paistis, et ei tohiks karta olla üldist töömahu langust ning et praegused raskused on ajutised, olles tingitud vajadusest kohandada majandust uutele olukordadele.

Nagu täiendavalt selgub, pöördus Sotsiaalministeerium tööandjate poole sellekohase ringkirjaga. Tööliskoja ja töölisnõukogude sellekohaste sammude puhul on ministeeriumide poolt tõkestatud ja piiratud vallandamisi mitmes

käitises, võimaldades neile krediite, tellimisi või muul teel kindlustades töömahu püsimist.

Märkimisväärne on see, et Krulli töölisnõukogu keeldus vastamast koja ringkirjale, põhjendades seda vastoluga ametiühingute ja koja vahel(?!). Sel puhul tuleb märkida, et koda oma tegelikus töös pole kunagi hoolinud igasugu rühmavõitlustest. Tema nõu ja kaasabi on alati kindlustatud igale töölisvanemale ja kutseühingule. Tuleb kahetseda, et tööliskonnale nii tõsisel ajal Krulli nõukogu laseb end juhtida ebaasjalikkudest kaalutlustest ning kunstlikult tekitatud lõhedest.

Töölised ja sõda

Sõda asetab töölised väga raskesse olukorda. Seni kestnud normaalne tööprotsess katkestatakse. Hinnad hakkavad tõusma ja töölise vähesest palgast ei jätke endale suuremate toidu- ja teiste esmajärguliste tarbeainete tagavarade muretsemiseks. Tarbeainete hindade tõusuga võib osalt kaasas käia ka töötasude tõstmine, kuid palkade tõus ei jõua tavaliselt järele hindade tõusule. Tekkinud vahe osutub ka pikema aja jooksul ikkagi töölise kahjuks.

Sõda katkestab ja takistab seniseid rahvusvahelisi kaubanduslikke sidemeid. Tööstused ei saa enam saata senistes tingimustes oma saadusi välisriikidele. Samuti ei saada välismailt enam endistel tingimustel tööstusele vajalisi tooraineid. Mereteed on ohustatud miiniväljade, torpeedode ja otseste pommitamiste tõttu. See tõstab omakorda igasuguste vedude ja kaupade hinda. Risk on suur kauba, kuid esmajoones meremeeste elu julgeoleku kindlustamisel.

Viimased teated kõnelevad sellest, et meremeeste palku on tõstetud ühenduses sõjaaegse meresõiduga. Meremeeste palga tõstmise nõue oli täiesti põhjendatud, kuna meie meremeeste palgad olid juba varem tunduvalt madalamad kui teistes riikides.

Sõda lööb teataval määral mõneks ajaks segamini ka erapooletute riikide majanduse. Tuleb selgitada ühenduste, kaupade saatmise ja toorainete saamise võimalusi. Kõik eelnimetatud tegurid kokku mõjuvad selleks kaasa, et tekib seisak ja esialgu osaline tööpuudus. Kuigi meil Eestis tabas sõda majandust just kõrgkonjunktuaari ajal, mil töölise arv suur- ja kesktööstuses oli suurem kui kunagi varem, siiski annavad sõjaraskused end kohe tunda. Terve rida suuremaid ja tuntumaid käitisi on asunud töölise vallandamisele. Käitistes on juba sadadele töölisele töölepingud üles öeldud. Pealeselle on lühendatud tööaega. Näiteks Kreenholmis vallandati 400 töölisi, alates 19. septembrist, ja tööaeg lühendati 4 päevani nädalas. Samu nähtusi on esinenud reas teistes käitistes. Samal ajal pole avanenud uusi töövõimalusi teistel aladel, kuhu võiks paigutada käitistest vabaneva tööjõu. Teiseks pole tekstiiltööstusest vabanevat tööjõudu võimalik rakendada ka teisele alale. Tekstiiltööstuses on vallandamised tabanud esmajärjekorras just vanemaid töölisi, kes kogu oma eluaja on töötanud tekstiilkäitistes. Sellaseid töölisi pole võimalik rakendada kaevandustesse või metsatöödele. Mis puutub metsatöösse, siis

kuuldavasti võetakse eeloleval hooajal metsatöid ette väga piiratud ulatuses.

Sõja läbi kannatab ka ehitustööstus. Paljudest ehitusmaterjalidest tuntakse juba puudust. Selle tulemuseks võib olla tunduv tööjõu kokkutõmbamine ka ehitustööstuses.

Töömahu ja -võimaluste säilitamiseks peab riigivõim tingimata astuma otsustavaid samme. Majandus- ja Sotsiaalministeerium peaksid sel alal arendama kõige tihedamat koostööd ja selgitama, kuid võrd massilised vallandamised käitistes on põhjendatud. Põhjendamatud vallandamised tuleb tühistada. Mõnes käitises on juba astunud sellekohaseid samme.

Uute töövõimaluste leidmine ja inimeste tööerakendamine peaks olema valitsuse üks tähtsaimaid ülesandeid. Tööpuuduse vastu tuleb alustada võitlust kohe selle tekkimisel. Põhjarikides on juba aegsasti sellekohaseid samme astunud ja on loodud vastavaid fonde ja majanduslikke tagavarasid. Ettevalmistatult suudetakse tööpuuduse vastu võidelda palju tõhusamalt kui siis, kui tööpuudus oma masendavate tagajärgedega on käes.

Mis puutub tööliste palkadesse, siis ei tohi lasta neid langeda, vaid palku tuleb tõsta vastavalt elukalliduse tõu-

sule. Samal ajal tuleb pidurdada hindade tõusu, et töötava rahva elutase ei langeks.

Meil on osa tööliste palku korraldatud töötulide lahendamise komisjoni sundotsustega ja kollektiivlepingutega. Mõnes kollektiivlepingus on palgad korraldatud n.-n. liikuva astmestiku alusel, s. o. palgad tõusevad vastavalt elukalliduse tõusule. Tööliste palgad tuleb viia elukallidusega tasakaalu ka neil töölistel, kelle kollektiivleping seda otseselt ette ei näe. Samuti tuleks panna kehtima korraldused, mis muudaksid painduvamaks Töötulide Lahendamise Komisjoni sundotsused palkade alal, kuna sageli on komisjoni otsused tehtud üheaastase tähtajaga. Kui elukallidus tõuseb, siis on töölistel asetatud nagu pihtide vahele. Neil pole võimalust oma palgaolude parandamiseks samme astuda. Töötulide lahendamise seadust tuleks muuta ja komisjoni otsustes tunnustada liikuva palgaastmestiku põhimõtet.

Kuna tulevikus on kindlasti ette näha töötulide tekkimist, siis tuleks töölistele kindlustada võimalused vabakutseühingute kaudu oma palga- ja tööolude parandamiseks. See vabadus on kindlustatud töölistele ka mujal maailmas.

J. Mihkelson.

Kutseühingute reform jõuab lõpule

Ilmus Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse teostamise määrus

Riigi Teatajas nr. 70, art. 558 ilmus Vabariigi Valitsuse poolt 24. augustil 1939. a. antud Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse teostamise määrus ja samas (art. 559) Siseministri otsus töövõtjate kutseühingute ja nende liitude ümberkorraldamise tähtaja kohta. Viimatinimetatud otsusega on määratud kutseühingute ja nende liitude ümberkorraldamise tähtajaks 1. oktoober 1939. a. Eeltähendatud määruse eeskirjad aga sisalduvad järgmises.

1. oktoobriks esitavad kutseühingute ja nende liitude juhatused registreerimiseks ühingu või liidu uue põhikirja, mis peab vastama Sotsiaalministri poolt kinnitatud normaalpõhikirjale. Ühingu või liitude liitumisel üheks ühinguks või liiduks esitavad uue

põhikirja liituvate organisatsioonide juhatused ühiselt. Ühingu või liidu jagunemisel esitab tekkivate organisatsioonide põhikirjad registreerimiseks senise ühingu või liidu juhatus (§ 1).

Järelikult määrus näeb üksnes ette, kes ja nimelt milliste või millise organisatsiooni juhatused esitavad uue põhikirja registreerimiseks, ei puuduta aga küsimust, kelle otsusel juhatused seda teevad ja õieti ei saagi seda teha. Normaalpõhikirja registreerimiseks esitamise, organisatsioonide liitumise või organisatsiooni jagunemise otsuse, mis on organisatsiooni senise põhikirja muutmise otsus, teevad need organisatsiooni organid, kes on selleks senistes põhikirjades ette nähtud ja selles tähendatud korras. Tavalisti on põhi-

kirjades selleks ette nähtud peakoosolekud ja viimased teevad oma sellekohased otsused harilikult kvalifitseeritud enamusega.

Teatavasti seadus võimaldab kahesuunalist töövõtjate organiseerumist, nimelt kutsealade ja tööharude järgi. Kuigi ükski töövõtja ei saa kuuluda samaaegselt kahte kutseühingusse, on täiesti mõeldav, et kaks või enam kutseühingut organiseerivad samaaegselt sama käitise töövõtjaid. Määrus näeb ette rida eeskirju kutsealade järgi asutatud kutseühingute ja nende liitude ümberkorraldamisel. Nimelt kutsealade järgi asutatud kutseühingute ja nende liitude ümberkorraldamisel tuleb registreerimiseks esitatud põhikirjas loetleda tööalad, millede töövõtjad võivad kuuluda organisatsiooni (§ 2). Seadus ei võimalda paralleelorganisatsioone kutsealade organisatsioonide seas ega ka paralleelorganisatsioone tööharu organisatsioonide seas. Kutseala organisatsioonid ise aga ei ole kunagi paralleelorganisatsioonid tööharu organisatsioonidega ega vastupidi. Parallelismi vältimiseks kutseala organisatsioonide seas Siseministril on õigus nõuda kutseala organisatsiooni esitatud põhikirjas mõne tööala väljajätmist juhtudel, kui kahe või rohkema ümberkorraldamisele kuuluva ühingu või liidu põhikirjas on ette nähtud üks ning sama tööala või sama tööala tööliik, või kui mõni tööala oma erineva iseloomu või töövõtjate koostise tõttu ei oma sugulasiseloomu kutsealaga, mille jaoks ühingu või liit on moodustatud. Teiselt poolt on Siseministril õigus nõuda kutseala organisatsiooni esitatud põhikirjas mõne tööala juurevõtmist, mis oma iseloomult kuulub sellesse kutsealasse, mille töövõtjad võivad kuuluda sellesse organisatsiooni.

Tööharu organisatsioonide puhul määrus ei anna Siseministrile sarnaseid õigusi, milliseid ta annab kutseala organisatsioonide suhtes; kuigi ka siin Siseminister keeldub paralleelorganisatsioonide registreerimisest juba seaduse nõudel.

Parallelism on antud mõlemal juhul, s. o. nii kutseala kui ka tööharu organisatsioonide puhul kahe tunnuse olemasolul. Kutseala organisatsioonid on paralleelsed siis, kui nad organiseerivad töövõtjaid 1) samal kutsealal või tööalal, millesse kutseala jaguneb ja 2) samal maa-alal. Kutsealase või tööalase parallelismi vältimiseks ongi eeltähtendatud eeskirjad (§ 2). Tööharu organisatsioonid on paralleelsed siis, kui nad organiseerivad töövõtjaid 1) samas tööharus ja 2) samal maa-alal. Tööharulise parallelismi vältimiseks määrus ei sisalda erilisi eeskirju. Maa-alase parallelismi vältimiseks nii kutseala kui ka tööharu organisatsioonide suhtes on Siseministril õigus nõuda, et registreerimiseks esitatud põhikirjas muudetakse nõutud ulatuses organisatsiooni tegevuspiirkond (§ 3).

Ümberkorraldatud organisatsiooni registreerimiseadaande kättesaamisega lõpeb ühingu või liidu organite tegevus senise põhikirja alusel. Sellest päevast arvates moodustatakse uues põhikirjas ettenähtud korras uued organid järgmisteks tähtaegadeks: ko-

haliku kutseühingu ja ühise kohaliku kutseühingu organid — ühe kuu jooksul. Üleriigilise liidu organid — kahe kuu jooksul, kuna vastasel korral nimetatud organisatsioonid kuuluvad likvideerimisele (§ 4).

Vaheajal, registreerimiseadaande kättesaamisest kuni uute organite moodustamiseni, senine esimees ja juhatus tegutsevad uues põhikirjas esimehele ja juhatusele ettenähtud ülesandeis, kuid nad ei või siduda organisatsiooni kohustustega, mis kestavad kauem kui uued organid on moodustatud.

Organisatsioonide liitumisel uues põhikirjas tähtendatud organite moodustamiseni täidab registreerimiseadaande kättesaamisest arvates juhatuse ülesandeid kolleegium, mille koosseisu kuuluvad iga senise ühingu või liidu esimees ja sekretär. Organisatsiooni jagunemisel täidavad juhatuse ülesandeid kolmeliikmelised kolleegiumid, kelle liikmed valib senise organisatsiooni juhatus. Kolleegiumide liikmed valivad endi keskelt esimehe, kelle ülesanded vastavad uues põhikirjas ettenähtud esimehe ülesandele, ja jagavad muud ametid omavahel. Ka kolleegiumide suhtes on kehtiv organisatsiooni sidumisel kohustustega tähtaeg uute organite moodustamiseni. Töövõtjate kutseühingute keskliidule eeltähtendatud eeskirju ei kohaldata (§ 5).

Mis puutub varalistesse vahekordadesse, siis ümberkorraldamise tõttu need ei muutu, vaid õigused ja kohustused jäävad püsima. Erandi moodustavad teenistuslepingud. Teenistuslepingud kuuluvad registreerimiseadaande kättesaamisega ülesütlemisele harilikul korras. Organisatsioonide liitumisel muutuvad liitujate varad ja õigused ning kohustused uue organisatsiooni ühiseks varaks ja õigusteks ning kohustusteks. Organisatsiooni jagunemisel lähevad senise organisatsiooni varad ja õigused ning kohustused üle uuestiregistreeritud organisatsioonidele, ja nimelt proportsionaalselt liikmete arvule, mis senisel organisatsioonil oli uuestiregistreeritud organisatsioonidesse kuuluvate liikmete tööalal või tööharus uute organisatsioonide ümberregistreerimise ajal. See on kehtiv ka juhul, kui senisest organisatsioonist on välja või selle juure arvatud mõned tööalad või tegevuspiirkonna osad ja kui need ümberkorraldamisel on arvatud mõne teise organisatsiooni juure või sealt välja arvatud (§ 6).

Kollektiivlepingud jäävad püsima ulatuses ja tähtaegadeni, nagu nad sõlmitud. Organisatsiooni jagunemisel või senisest organisatsioonist mõne tööala väljaarvamisel jäävad kollektiivlepingust organisatsioonile tekkinud õigused ja kohustused sellele organisatsioonile, kuhu kuuluvad need tööalad, mille suhtes kollektiivleping on sõlmitud. Organisatsioonide liitumisel lähevad liitujate poolt sõlmitud kollektiivlepinguist organisatsioonile tekkinud õigused ja kohustused üle uuestiregistreeritud organisatsioonile.

Määrus jõustus avaldamisega 25. augustil 1939. a.

I. R.

Kutseühingute esimeeste koosolekult

A. Offenbach

27. augustil s. a. peeti Tallinnas üleriigilise kutseühingute esimeeste koosolek. Koosolekul viibisid ja esinesid kõnedega hrad Peaminister ja Sotsiaalminister. Neis märgiti kõiki neid seisukohti, mida oleme tähele pannud meie kutseühingute suhtes viimase kolme aasta jooksul.

1.

Valitsuse kavas seisab kõvendada kutseühingute esimeeste võimupiire ja vastutust. See ilmneb juba kehtimapanud normaalpõhikirjades. Ka käesoleval koosolekul rõhutati kutseühingute esimeeste kokkukutsumisega nende tähtsust.

— Mis on kutseühingu esimehe amet?

Seni oli kombeks juhatusse valida parimad mehed liikmeskonnast. Neil kõigil lasus vastutus ühingu heakäigu eest. Ülesanded jagati vastavalt juhatuse liikmete oskustele ja võimele. Rahaasjanduse tundja valiti laekuriks, kirjas kogenu sekretäriks, vanemad ja tuntumad teenelised mehed esimeheks. Ükski ei pidanud end paremaks ega halvemaks teisest. Töö vastutus lasus kõigil ja iga juhatuse liige kontrollis ja ergutas teise juhatuse liikme tööd. Vastavalt energiale koondus töökoorem kas esimehele, laekurile, sekretärile või mõnele muule juhatuse liikmele.

Nüüd tõsteti vormiliselt esile üks juhatuse liige — esimees — ja veeretati sellele suuremad õigused kui ka kohustused. Kollektiivi töö suhtes ja teiste töö alahindamisena ei saa seda pidada õigeks. Nii ütles ka üks sõnavõtjaist:

— Nüüd võib tekkida olukord, kus keegi ei julge võtta sellast suurt vastutust endale omasuguste keskel.

Iga sõnavõtja kõne alatoonis oli rahulolematumus sellase tuleviku olukorraga ja neid sõnavõtjaid oli hulk. Seda väljendasid esimehed ise, mis kõnelda veel teistest juhatuse liikmetest, keda koosolekule polnud kutsutud. Ühingu vabadusvaim kaitses end, ja seda puht praktilistel kaalutlustel:

Juhiks saab ka tegeliku tööga, seaduse paragraafi appi võtmata.

2.

— Kas tööliskond ja selle organiseeritud jõud — ametiühingud — on olnud vastolus rahva muu osaga? Definiitsioon selle põhjendamiseks oli keeruliselt koostatud. Seades üldnähted loomulikku asendisse saaksime sootuks teise pildi.

— Kutseühingute võitlus palkade tõstmiseks ja töötingimuste parandamiseks ei ole konfliktis rahva kui terviku suhtes, vaid reguleerib üksikute inimeste käes olevad majanduskasusid ka töölise elatistaseme tõstmiseks.

Kuna elatistaseme tõstmine on tähtis tegur rahva tervikule, siis pole õigus kaitsta rahva nimel neid üksikuid kapitalide omanikke. See oli „Kiviöli“ töölise streigi puhul 1936. a., see kordus edaspidistelgi aastatel ja jääbki püsima.

Mis puutub muusse võitlusse, mida kutseühingud olevat harrastanud — ja isegi olevat tekitanud välispoliitilisi konflikte, — siis pole mitte kutseühingud ise neid kannud, vaid seda kannavad juhuslikud elemendid. Keegi ei mõtle laiali saata riigiparaati või majanduslikke ja kultuurilisi organisatsioone, kuigi seal võib leiduda 1934. a. üksikuid vapsismi tegelasi. Need tegelased esinesid iseseisvate poliitiliste kujudena, ja sama kehtib ka kutseühingute suhtes.

Keegi sõnavõtja ütles koosolekul:

— Kas meid võib nimetada „kommunistideks“, kui me nõuame endale töö eest ka väärilist tasu?

3.

Poliitilist tegelast, poliitilise maailmavaatega isikut tahetakse kujutada mingi „Frankensteinina“ ametiühingulises elus. Ometigi iga areneva riigi huvides on, et ta rahvas oleks poliitiliselt küps — s. t. oleks võimeline lahutama head kurjast riigi valitsemise alal. Pole põliseid tegelasi poliitilisel alal, pole patenteeritud tegelasi — rahvas annab vajalisi poliitilisi juhte vanade eruminekul. Ka tööliskond on õigustatud neid andma, ja pole ime, kui organiseeritud töölise peres on neid rohkesti. Kutseühing omale iseloomult ei saagi olla selle poliitilise võitluse kandja nimetatud isikuile ja liigne on poliitiliste isiksuste olemasolul tembeldada kutseühing poliitiliseks.

Praegused valitsuse liikmed on poliitilised isikud. Kui nad korraldavad kutseühinguid, siis keegi ei tee neile etteheiteid kutseühingute politiseerimises. Lubatagu siis sama vaadet jagada ka kutseühingute tegelaste suhtes, kes tegutsevad kutseühinguis.

Üks esimeestest ütleski:

— Uue põhikirjaga kriminaalkurjategija — varas — on enam väärt, kuna põhikiri ei keela tal juhatuse kuulumast. Poliitilise karistusega (mida kriminaalseadus ei tunne) isik on halvem, talle keeldakse üldse juhatusse kuulumine.

4.

Oleme nagu vares tõrvatud katusel: saba lahti — nokk kinni, nokk lahti — saba kinni. See on meie edaspidine käik.

Kohe järgneb näide:

— Parketitöölistel on kutseühingu kaudu sõlmitud kollektiivleping tööandjatega. Ühtki

töolist ei saa võtta tööle väljaspool kutseühingut. Vaja on töölisi juure õpetada, kuna töölisi on vähe. Tööandja võtab õpilase, see peab olema kutseühingu liige. Kutseühingu põhikiri keelab selle õpilase vastuvõtmise — tal pole kaheaastast tööstaaži. Sellest järeldused:

— Rikkuda kollektiivlepingut, seega asuda ta lammutamisele.

— Kollektiivlepingust kinni pidada ja pidurdada majanduslikku arengut.

Kutseühingu kohta tähendavad need asjad palju: kibedat võitlust ja meelepaha.

Mõteltu järele need, kes kõnelevad tööliste elatistaseme tõstmise tarvidusest ja sotsiaalsest kaitsest uute põhikirjade alusel.

5.

Vana ja uus — eelistatakse uut.

— Näib, et uutel alustel kutseühingud saavutasid edu, ja on heameel konstateerida pärast Keskliidu juhatuses tagandamist 1936. a. tulnud rahu ja edasiminekut.

Kriitiliselt suhtuti sellele väitele ja keegi kõneleja ütles:

— Tööliskond pole muutnud ma seisus-

kohti, ta on jäänud samaks mis ta oli 1936. aastal.

— Miks?

— Sest omatakse selgroogu ega sallita hooldamist.

Näiteid on küllalt, mis esitati koosolekul:

— Ajutine keskliidu juhatus seisab kutseühingute esimeeste koosolekul ametliku isikuna. Kibedad etteheited, et Tööliskoda — 1936. a. sünnilaps — pole kontaktis töötamas Keskliidu nimetatud juhatusesega. Kutseühingud ise heitlevad raskustega: küll sisemine võitlus, küll grupeerumine ühe või teise ringkonna ümber. Rahutus edaspidise püsimise suhtes.

Pigem oli õigus vanal ajal. Siis oli üksmeelne keskliidu kongress (vähemusarvamisi on igal pool), oli üksmeelne Tööliskoja valimine, oli üksmeelne keskliidu juhatus ja kõik kokkutulekud kutseühingulisel alal andsid varjamatu selguse.

Au siiski kutseühingute tegelasile. Pole mitte pead longu jäetud — seisukohad öeldi kõik ära. Samal ajal tehakse ka tööd kutseühinguis.

Selle veendumusega lahkuti koosolekult — rõõmus päike väljas aitas vähendada kibedat meeleolu.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Kutseühingute seaduse teoksiloleva rakendamise asjus esitas Tööliskoda märgukirjad sise- ja sotsiaalministrile.

Tööliskoda leiab nimelt, et võimalikult valutuks üleminekuks uuele olukorrale oleks vajaline järgmiste seisukohtade silmaspidamine, mis vastaksid organisatsioonilise arengu elulistele vajadustele ja organiseeritud töölistkonna üksmeelsele tahtele:

1) Uute põhikirjade registreerimine peab sündima ühingute endi poolt nende praeguste juhatusete kaudu; kõiki väljastpoolt tulnud registreerimiskatseid tuleb käsitada paralleelühingute asutamisenä.

2) Kutseühingute struktuuri ja tegevuspiirkonna kujunemisel peaks olema ainuüksi mõõduandev ühingute endi tahe ja nende vastastikused kokkulepped, kuna igasuguste organisatsiooniliste skeemide pealesundimine võib tekitada praktiliselt ebasoodsaid tagajärgi ega ole kooskõlas vabaametühingulise põhimõttega.

3) Normaalpõhikirjade avaldamisega peab Kutseühingute Keskliit uuesti kujunema ühingute ja nende liitude vaba liitumise alusel. Vabakutsühingulise põhimõtte jaluleseadmine eeldab, et ajutine juhatus ei saa osa võtta põhikirjakohaste organite kujundamisest. Vas-

tuvõetava ülemineku kindlustamiseks peaksid Keskliidu kujundamise enda kätte võtma tugevad ja elujõulised üleriigilised kutseühingud.

4) Kutseühingute üleminekul uutele põhikirjadele peaksid nende liikmed ülemineku kerendamisel olema alguses vabad staaži nõudest.

5) Kutseühingute üleminekul uutele põhikirjadele peab olema kindlustatud ühingute poolt sõlmitud kollektiivlepingute kehtivuse pidevus.

6) Seaduses ettenähtud töövõtjate kutseühingute kohaliku liidu normaalpõhikiri peaks tulema kiires korras avaldamisele.

7) Üleriigiliste ühingute kõrval peaks olema võimalik ka iseseisvate kohalike ühingute asutamine samas tööharus või kutsealal, ilma et neid loetaks paralleelorganisatsioonideks.

Tööliskoda kahetseb, et põhikirjade valimisel ei leidnud arvestamist tema ning kutseühingute seisukohad, kusjuures töölisorganisatsioonidel puudus võimalus oma seisukohti kaitsta ja põhjendada, ning avaldab lootust, et vähimalt seaduse ja põhikirjade rakendamisel kujuneb olukord selles suhtes normaalsemaks.

Tsiviilkohtupidamise seadustiku muutmine. Praegu kehtiva tsiviilkohtupidamise seadustiku § 1215-a määrab, et võlgnikult sissenõutud summadest kaetakse peale muu eesõigustatud korras ka võlgniku

töölise ja teenijate palganõudmised, kelle palgasumma kuus ei ületa kr. 60.—, kuid mitte rohkem kui 180 kr. igal üksikul isikul.

Kuna valdava enamuse tööliste palgad on üle 60 kr. kuus, mille tõttu tööandja pankrotteerumisel nende tööliste palganõudmised tulevad rahuldamisele ühel alusel teiste kreditoridega ja töölised saavad kätte oma teenistustasust vaid murdosa, on mainitud normi rakendamine tekitanud töölikonnas suurt rahulolematust. Eriti valusalt puudutab küsimus hooajataöölisi, kes oma lühikese tööhooaja teenistusest tööandjalt sissenõutud summade proportsionaalsel jagamisel teiste kreditoridega on pidanud tihti ilma jääma.

Töölikoda esitas selles asjas märgukirja Kohtuministeeriumile, nõudes tsiviilkohtupidamise seadustiku muutmist selles mõttes, et võlgnikult sissenõutud summadest kaetakse eesõigustatud korras tööliste ja teenijate palganõudmised, kelle palgasumma kuus ei ületa kr. 120.—.

Meistri ja oskustöölise eksamikavad elektromehaanika ja installatsioonitöö alal saatis kutseoskuse osakond seisukoha võtmiseks Töölikojale. Koda pöördus selles asjas Elektrikute Ühingu poole, kelle seisukohad teatati kutseoskuse osakonnale nendega täiel määral ühinedes.

Seisukoha võtmiseks saadetud eksamita meistriks ja oskustööliseks registreerimise juhendid ja meistrite ja oskustöölise kutseeksami korralduse projektid anti läbivaatamiseks koja sotsiaalpoliitilisele toimkonnale.

Tööstusliku kutseoskuse ametite liikmeiks määrati Töölikoja poolt esitatud kandidaatidest järgmised isikud:

Tallinnas: R. Luuk, asemikuks R. Emmus. Naistetöölalad: A. Kurman, asemikuks E. Kallas.

Tartus: A. Vaaks, asemikuks O. Miger. Rakveres: V. Nellis, asemikuks J. Meigas.

Paides: M. Pakk, asemikuks A. Kalde.

Koja väljaanded.

Töölikoja kirjastusel ilmus neil päevil brošüür „Korteriolud“. Brošüür on koostatud büdžetilise uurimuse andmete põhjal, mis ei leidnud avaldamist ametlikes väljaandeis. Brošüür pakub küllalt selget pilti praegusest olukorrast, kus töölikorterid on enamasti ebatervislikud peaaegu igas suhtes, rääkimata sellest, et elanike arv suhteliselt korteri pindalale on lubamatult suur. Samal ajal neelasid 1937/38. a., s. o. büdžetilise uurimuse ajal, peavarjukulud 28% Tallinnas vaeseima tööliste väljaminekuist, mis on äärmiselt koormav. Kuna vahepeal on üürid veelgi tõusnud, kujuneb praegu olukord veel valusamaks. Brošüürist selgub, et olukord nõuab põhjalikumat parandamist ning et riigivõim ei tohi piirduda lappimiskatsetega, vaid peab suutma lahendada kisenadavat korterihäda, milleks aeg on juba ammu küps.

Töölikoja valijameeste koosolek.

Töölikoja korraldusel toimus 24. aug. s. a. ülelinnaline Tallinna Töölikoja valijameeste koosolek.

Koosolekul kõnelesid Töölikoja sotsiaalpoliitilise toimkonna esimees A. Petrov Töölikoja tegevusest ja ülesannetest ja Töölikoja peasekretär L. Metslang Töölikoja valimistest.

Läbirääkimistel arutati Töölikoja valimisega seoses olevaid küsimusi. Koosolek oli ajalik ja üksmeelne.

Uusi sotsiaalseadusi

Tehnilistel põhjustel kõigil nädalapäevadel ööd ja päevad vahet pidamata kestvate tööde nimekirja muutmine.

P. 16 pannakse kehtima järgnevalt:

Tööd auru-, vee-, õhu- ja elektrijõuallikate, nende juhtmete ja mootorite juures ning vesivarustuse alal; toorainete ja muude tarvilikkude materjalide kohaletoometamine; toorainete puhastamine, peenendamine, jahvatamine, söelumine ja kuivatamine; tööd brikeerimise, süsistamise ja destillatsiooni alal, mis on seotud vahet pidamata töötavate gaasigeneraatorite, retortide, kuivatajate ja preside töötamisega, kütmisega, täitmisega, tühjendamise ja saaduste ümbertöötamisega, pakkimisega ja transpordiga; ekstraktsiooni- ja retifikatsioonitööd; toormaterjali tootmisel freesimise abil — freesimisel, pöörämisel, kogumisel, aunatamisel ja neil ning nendega vahetult seotud kõrvaltöödel.

P. 19 tööd raudteel asendatakse töödega eetritööstuses järgnevalt:

Tööd vesivarustuse alal ning pumpade, aurujõuallikate, juhtmete ja mootorite juures; eetri destilleerimine ja rektifitseerimine; pudelite täitmine eetriga ja lattu viimine. (RT 1939, 34, 258.)

Uus kord puhkeajapiletite alal.

Tariifinõukogu otsusega 14. apr. 1939. a. raudtee reisijate- ja pagasiveo tariifi nr. 189 muutmise ja täiendamise kohta on tehtud puhkeajapiletite kasutamisel järgmised olulisemad muudatused:

Pikaajalise puhkeaja pileteid antakse sellekohase tunnistuse esitamisel 2 piletit isiku kohta ühe kalendriaasta vältel edasi-tagasi sõiduks sõitja poolt soovitud jaamad vahel. Tunnistusi pikaajalise puhkeaja pileтите saamiseks kehtivusega kolmeks kalendriaastaks antakse kõigist raudteejaamadest isikutunnistuse ettenäitamisel. Isikutunnistusel tehakse sellekohane märge ja selle eest võetakse maksu 10 senti. Tunnistuse esitamisel antakse puhkeaja pileteid kõigist jaamadest, kusjuu-

res tunnistusele tehakse sellekohane märke. Pikaajalise puhkeaja piletiga tagasisõitu võib alustada mitte varem kui 7. päeval, arvates lähtejaamast väljasõidu päevast, viimane päev kaasa arvatud. Tagasisõit peab olema teostatud kolme kuu jooksul, arvates pileti väljandmise päevast, viimane päev kaasa arvatud. Tagasisõidu alustamisel tuleb pilet esitada piletikassasse tagasisõidurongi numbri ja kuupäeva märkimiseks.

Lühiajalise puhkeaja piletid antakse välja edasi-tagasisõiduks pühapäevadel või pühadel järgmistest linnadest: Tallinn (jaamad: Tallinn, Tallinn-Sadam, Tallinn-Väike, Järve, Ülemiste), Nõmme (jaamad: Nõmme ja Pääsküla), Tartu, Narva, Pärnu (jaamad: Pärnu ja Papiniidu), Viljandi, Rakvere, Haapsalu, Petseri — kõigisse jaamadesse, kui ka vastupidi, kõigist jaamadest eeltähendatud linnadesse. (RT 1939, 35, 269.)

Kaevanduslike õppeasutuste õppetöö korraldus.

Kaevanduslikeks õppeasutusteks loetakse: 1) kaevandusõpilaste koolid ja nende aset täitvad kursused, 2) Virumaa Kaevanduskool (§ 1). Kaevandusõpilaste kool on tööstusõpilaste kool ja ta asutatakse võimalikult siis, kui kaevandus- ja (või) õlitööstusliku käitise juures viimase kolme aasta kokkuvõttena on vähemalt 30 õppelepingu alusel kutseoskust õppivat tööstusõpilast kaevandus- või õlitööstuse tööaladel (§ 3). Õpilasiks võetakse neid, kes õppelepingu alusel õpivad kutseoskust kaevandus- või õlitööstuse tööaladel. Normaalselt on nõutav 6-klassilise algkooli õpingute lõpetamine, kuid kaevandus-tööstusharusse võetakse ka neid, kes on lõpetanud algkooli 4 klassi, ja õlitööstusharusse neid, kes on lõpetanud algkooli 5 klassi õpingud, pärast täiendavate eksamite sooritamist eesti keeles ja matemaatikas. Neid, kes töötavad kaevandustes õppelepingutel, võetakse vastu ruumi jätkumisel teises järjekorras (§ 4). Õppetöö kestab kolm aastat (§ 5) ja koondatakse normaalselt ühele päevale nädalas, millal tööstusõpilased on muust tööst kaevandustes vabastatud (§ 6).

Kursus tunnistatakse kaevandusõpilaste kooli aset täitvaks kursuseks Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna poolt (§ 9). Kursuse ülesandeks on oskustöölisele tarvilike teoreetiliste teadmiste õpetamine täisealistele kaevandustöölisele kaevanduse ja õlitööstuse tööaladel, samuti ka tööstusõpilastele nimetatud tööaladel, kui viimaste arv on väiksem kaevandusõpilaste kooli asutamiseks ettenähtud tööstusõpilaste arvust (§ 8). Kursus kestab vähemalt 120 õppetundi, kusjuures õpilaste vastuvõtmine ja kursuse õpingute lõpetamine toimub kaevandusõpilaste koolide kohta ettenähtud tingimustel (§ 9). Kooli ja kursuse lõpetajad omandavad oskustöölise kutse eksamitega (§ 11).

Virumaa kaevanduskool on kolmeaastase kestvusega õppeasutus, kusjuures üheaastasi eelklasse asutatakse esijoonese käitiste juure, kuna kaheaastase põhikursuse asukohaks on Jõhvi (§ 12). Eelklassi ülesandeks on põhikursustele ettevalmistamine ja töötajate eda-

siarendamine (§ 13) ja eelklassi võetakse vastu 6-klassilise algkooli või kaevandusõpilaste kooli õpingud lõpetanud, kes on vähemalt 18 aastat vanad ja on töötanud kaevanduses või õlitööstuslikus käitises vähemalt kaks aastat (§ 14). Põhikursuse ülesandeks on kümnike ja meistrite ettevalmistamine kaevandus- ja õlitööstuse jaoks (§ 15). Põhikursusele võetakse õpilasteks neid, kes on vähemalt 20 aastat vanad, lõpetanud eelklassi õpingud või muul Kutseoskuse Osakonna poolt tunnustatud viisil omandanud vastava ettevalmistuse ning käitise juhatuse tunnistuse põhjal on töötanud vastavalt vähemalt kolm aastat kaevandus- või õlitööstuses hoolsuse, küllaldase edasijõudmise ja korraliku käitumisega. Kolme aasta möödumisel kaevandus- ja õlitööstuse tööalade arvamistest tööstusliku kutseoskuse seaduse alla on nõutav eeltoodu asemel oskustöölise kutse omandamine ühel neist tööaladest (§ 16). Vajaduse korral korraldatakse eelklassi ainetes võistluseksamid (§ 17). Eelklassis koondatakse õppetöö normaalselt ühele ja põhikursustel kahele päevale nädalas (§ 20). I klassi õpingute lõpetajad, kes pärast oskustöölise kutse omandamist kaevanduse või õlitööstuse tööalal on töötanud vastavalt kaevandus- või õlitööstustes vähemalt ühe aasta, omandavad kümniku nimetuse vastavalt kaevandus- või õlitööstuse tööalal. Kaevandustööala kümniku nimetus sisaldab ka minööri ala. Neil, kes ei oma oskustöölise kutset, loetakse I klassi õpingute lõpetamine kaevandusõpilaste kooli õpingute lõpetamise ette ja nad võivad õiendada oskustöölise kutseksami. Põhikursuse II klassi õpingute lõpetajad, kes pärast oskustöölise kutse omandamist vastavalt kaevandus- või õlitööstuse tööalal vastavas käitises on töötanud vähemalt kolm aastat, omandavad meistri kutse kaevanduse tööalal (steiger) või õlitööstuse tööalal.

(RT 1939, 36, 280.)

Seltskondlikes huvides elanike iga-päevaste tarviduste rahuldamiseks pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja täiendatakse:

p. 4 juukselõikamise ja habemeajamise töökodades ja lubatakse töid ka esimese järgu võõrastemajades kella 9—12 ja teatavalte kordadel, kui see on lubatud omavalituste määrustega;

p. 14: Kuni nelja tunni jooksul päevas tööd trükitööstuses, mis on seotud pühapäevale või pühale järgneval päeval ilmuvate ajalehtedega, samuti ka riiklikes huves tarvilike seaduste, määruste, teadaannete, üleskutsete ja valismaterjalide trükkimisega. (RT 1939, 38, 303.)

Vahet pidamata kestva valmistusega tööstuskäitistes pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja

pp. 15 ja 19 pannakse kehtima kujul, nagu need on ette nähtud tehnilistel põhjustel kõigil nädalapäevadel ööd ja päevad vahet pidamata kestvate tööde nimekirja pp. 16 ja 19 (RT 1939, 34, 258).

Maatööliliste Elamute Ehitusfondi seadus.
(RT 1939, 40, 322.)

Riigiteenijate, -tööliliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse põhjal kõrvaltöök loetavate teenistus- või töökohtade ja neil teenivate isikute nimestik.
(RT 1939, 44, 341.)

Pensiooni seaduse põhjal kõrvaltöök loetavate teenistus- või töökohtade ja neil teenivate isikute nimestik täiendab seniseid nimestikke peamiselt kohalike omavalitsuste osas.
(RT 1939, 44, 342.)

Põllutööliliste seadus
asendab põllutööliliste tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse.
(RT 1939, 47.)

1. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti otsus 5. maist 1939 kaupade käsitamise käitiste tööliliste keskmise aastatöötasu määramiseks

asendab kindlustusnõukogu I osakonna otsusega tühistatud kindlustusameti otsuse (RT 1936, 6, 30) järgnevalt:

täisealised meestöölised (üle 17 a.)	Kr. 1300.95
täisealised naistöölised (üle 17 a.)	„ 684.40
alaealised meestöölised (15—17 a.)	„ 684.40
alaealised naistöölised (15—17 a.)	„ 448.40
lapsealised meestööl. (kuni 15 a.)	„ 354.—
lapsealised naistööl. (kuni 15 a.)	„ 306.80

(RT 1939, 47, 381.)

Raudteeteenijate ja -tööliliste tervisliku järelevalve ja arstiabi korraldamise määrus ja lisad.
(RT 1939, 48, 392.)

Määrus põllutööliliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse kohaldamiseks välismaalastele.
(RT 1939, 50, 405.)

Põllutööliliste palgaraamatu määrus ja palgaraamat.
(RT 1939, 54, 438.)

Sotsiaalministri otsused töövõtjate kutseühingute põhikirjade kinnitamise kohta on käsitlemist leidnud käesolevas ajakirjas eritartiklites (nr. 7—8).
(RT 1939, 55, 445—446.)

Vabariigi Valitsuse otsusega 1. juulist 1939 on keelatud 1. juulini 1943 uute tööstusettevõtete (veskite) asutamine teravilja ümbertöötamise aladel. Erandina lubatakse asutada 35 lihtjahvatuse alal töötavat ettevõtet ja väiketööstuslubade alal töötanud valtsseadmetega 18 jahuveskit suurendada kesktööstuse ulatuseni Vabariigi Valitsuse loal.
(RT 1939, 57, 471.)

Maatööliliste ja Väikemaapidajate Koja valimiste juhatuskirja muutmise määrus.
(RT 1939, 58, 479.)

1.—8. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti otsused põllutöölilise keskmise aastapalga ja natuuras saadud töötasu väärtuse määramise kohta.
(RT 1939, 66, 539—546.)

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse teostamise määrus on käsitletud käesolevas numbris teisel.
(RT 1939, 70, 558.)

Siseministri otsus töövõtjate kutseühingute ja nende liitude ümberkorraldamise tähtaja kohta on käsitletud käesolevas numbris teisel.
(RT 1939, 70, 559.)

Määrus Maatööliliste ja Väikemaapidajate Koja valimiste tähtaegade kohta.
(RT 1939, 73, 567.)

I. R.

Käitiste elu

Tallinnast

A/S Balti Puuvillast.

3. sept. toimus A/S Balti Puuvillavabriku tööliliste üldkogu koosolek, millest võttis osa 670 töölit. Koosolekul kõneles nõukogu liige V. A do olukorrast käitises ja organiseerimise tähtsusest. Koosolek mõistis teravalt hukka vanemate tööliliste vallandamise käitises ja tegi töölisnõukogule ülesandeks astuda samme selle takistamiseks.

5. sept. käisid nõukogu esindajad majandus- ja sotsiaalministri jutul.

See käik toimus tööliliste üldkogu koosoleku volituste kohaselt, millega tehti töölisnõukogule ülesandeks juhtida riigivõimu tähelepanu käitises järjest kestvatele vallandamistele, kusjuures üheaegselt vallandamistega kestavad katsed tõsta tööliliste töökoormist. Tööliskonna seisukoht on, et vähimalt peaks lõpetatama tööd 6-el teljel, missugune töö on

tunnistatud kurnavaks ametliku arstidekomisjoni poolt. Selle töö lõpetamisega oleks loodu võimalusi nende tööliliste tööle paigutamiseks, kes praegu peavad minema värava taha. Ministritele esitatud märgukirjas öeldi selle nõudmise põhjenduseks, et ei saa pidada loomulikuks, kui üks osa töölisi peab end üle pingutama samal ajal, kui teine osa jääb värava taha. Pole ju käitises vallandatud inimestel kuigi suuri võimalusi töö leidmisel, sest ega tekstiiltöölised põllutöödele kõlba ja neid ei tahetagi põllutöödele võtta. Eriti raskest olukorras on töölised, kes on 45—50 a. vanuse piiridest üle. Neid ei võeta naljalt ka avalikele töödele, vaid püütakse võtta nooremaid. Samuti arvab tööliskond, et käitise juhatusel peaksid olema teatud kõlbelised kohustused nende tööliliste vastu, kes on pikemat aega käitises tööl olnud ja käitisesse jätnud oma elujõu. Tööliskonnale on arusaamatu, miks ühel ajal vanemate tööliliste

vallandamisega võetakse tööle juure uusi töölisi, kuna ometi vanemate tööliste töö kvaliteet on palju parem. Eriti on käitise tööliskonnal südamele 51 tööliste saatus, kellele on viimaste nädalate jooksul välja antud lõpparved. Nagu märgukirjale lisatud nimekirjast näha, on need töölisel töötanud käitises keskmiselt 20,1 aastat ja nende keskmine vanus on 47,5 aastat. Enamik neist on täiesti töövõimelised, kuid ka neid, kelle töövõime on vähenenud, ei tohiks käitis tänavale jätta, kuni meil pole veel korraldatud vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustust ja kuni meil pole antud muid seadusi vanemate tööliste olukorra vastu kindlustamiseks.

Sotsiaalminister leidis, et vallandamised praegusel ajal on põhjendamatud ja lubas, et ministerium astub käitise juhatusesga läbirääkimistesse vallandamiste ärahoidmiseks. Majandusminister omalt poolt lubas kiires korras algatada vanemate tööliste olukorra seaduseandlikku korraldamist.

Samasisuline märgukiri on töölisnõukogu poolt esitatud ka Vabariigi Presidendile.

ETK karbitehasest.

29. augustil s. a. peeti ETK karbitööstuse osakonnas tööliste üldkogu koosolek, millest võttis osa 60 töölist. Koosolekut juhatas L. Urm, protokollis Habicht.

Käitisvanem Pedak kandis ette aruande oma tegevusest. Käitisvanema instituut asutati alles hiljuti ja valitud käitisvanemal tuli kohe asuda päevakorral olevate küsimuste lahendamisele. Aprillis kontrollis vanem tööliste palgaramatuid, milles selgusid suuremad seaduse rikkumised. Paljudelt töölistelt, kes teenisid alla alammäära, võeti haigekassamaksu, kuigi seda oli kohustatud tasuma tööandja. Seepärast käitisvanema pealekäimisel makseti töölistele tagasi 1937., 1938. ja 1939. aasta jooksul ebaõigelt võetud haigekassamaks. Taheti saada ka puhkuse küsimuse lahendamist, milleks soovitati kokkulepet tööandjaga. Oli tegemist ka tööliste kaitsega vallandamise vastu. Keegi naistöoline pandi kandma raskeid kotte, kuigi see on meeste töö. Pahandusi tuli ette abimeister Mahlbergiga. Koosolek otsustas võtta vastu resolutsiooni, milles rõhutati vajalike tööriistade muretsemist tööandja poolt ja protesteeriti abimeistri Mahlbergi käitumise vastu töölistega.

Seejärel oli kõne organiseerimisest, mida kandis ette Eesti Trükitööliste Liidu sekretär A. Offenbach. Kõneleja rõhutas vajadust karbitöölise organiseerimiseks, nagu seda teevad trükitöölised. Ainult seekaudu võidakse tõhusalt kaitsta oma palga- ja töötingimuste eest teostatavat võitlust. Kõnelejale avaldati kiitust ja paljud töölisel nõudsid ühingu astumise lehti.

Kolmandaks tuli arutusele palkade küsimus, kusjuures koosolek otsustas kõigile naistöoliste nõuda 180 senti päevas, peennahatöös 170 senti päevas. Meestööliste palga alammääraks oleks 30 senti tunnis. Mõistagi on kõik need normid mõeldavad tagatud alammäärana. Selleks volitati käitisvanemat alustama läbirääkimisi tööandjatega ja tarbe

korral toetama teda töötulis, milline otsus võeti vastu kõigi pooltolemisel.

Muude küsimuste all kurdeti tööriistade puudust peennahatöö alal. Samuti on tegemist ka pesuruumidega, mis peennahaosakonnal on suletud ja naised peavad käima meeste pesemisruumis.

Karbitöoline.

A.-s. „Are’st“

A.-s. „Are’s“ taotles tööandja tööstusettevõtteis laste, alaealiste ja naiste töö kohta kehtiva seaduse alusel sotsiaalministri luba, et käitises üks vahetus võiks töötada kuni kella 23-ni.

Töölisnõukoda leidis, et see soov tuleb jätta rahuldumata. Ei ole tarvet raadiotehaseis panna kehtima osaliselt eri töökaitse norme. Kui mõnele ettevõttele võimaldatakse naiste töö kohta käivate eeskirjade muutmist, siis taotlevad seda ka teised ettevõtted ja selle läbi halveneks naistöoliste ja eriti emade töökaitse.

A.-s. A. M. Lutherist.

12. sept. käisid majandusministri jutul a.-s. A. M. Lutheri töölisnõukogu esindajad, paludes majandusministrit astuda samme käitise töö jätkamiseks terves ulatuses. Käitise juhatus teatas nimelt töölisnõukogule, et turustamise raskuste tõttu ta on sunnitud lühendama tööaega nädalas ja vallandama 500—600 töölist. Töölisel on arvamisel, et praegusel sõjaluudele kohanemise ajajärgul tuleb püüda säilitada tööstuse töömahtu. Käitise juhatus põhjendas kogu aeg oma vastuseisu palkade tõstmisele reservide kogumise vajadusega konjunktuuri halvenemise puhuks. Nüüd peaks olema võimalusi vältida tööliste olukorra halvenemist.

17. sept. peeti käitise tööliste üldkogu koosolek, millest osa võttis üle 300 töölist. Töölisnõukogu aruandega esines A. Vettmann, millest selgus, et käitis hakkab töötama 5 päeva nädalas. Võeti vastu otsus, et Lutheri töölisel asutavad Tallinna Puutööliste Kutseühingu, kuhu kuuluksid vineeri- ja kastitöölised.

Töölisnõukogu sotsiaalpoliitilise toimikonna liige A. Offenbach kõneles koosolekul majanduslikest küsimustest ja organiseerimisest tähtsusest.

Neil päevil selgus, et käitis on saanud lisatellimisi, mille tõttu hakatakse jälle töötama 6 päeva nädalas, ning vallandatakse ainult ajutised töölisel, s. o. umb. 80 inimest.

Tartust

„Estonia“ villa- ja riidevabriku tööliste üldkogu koosolek peeti 14. augustil s. a. käitise ruumides, millest võttis osa umbes 70 töölist. Koosolekut juhatas A. Lotamois, protokollis Viola Kuru. Töölisvanema tegevusaruandega esines töölisvanem A. Lotamois, kes andis ühtlasi ülevaate kutseühingulisest organiseerimisest ja 7. üleriigilisel töölisvanemate konverentsil vastuvõetud tähtsamatest resolutsioonidest. Koosolekul arutati palgaküsimust ja leiti, et palgad üldiselt on madalad, eriti tunnitöölistel, ja nõuti tunnitööliste tunnipalga alammääraks 20 senti.

Sama käitise töölisanema ja tema asetäitja valimised toimusid 21. aug. s. a. Kandidideeris kaks kandidaati, kelledest A. Lotamõis valiti uuesti kolmandat aastat töölisanemaks.

Töölisanema asetäitja loobus oma kohustust, nagu see juhtus eelmiselgi aastal, kus lubadustega vabriku juhatuse poolt asetäitja meelitati äraütlemisele.

A. L.

Vallandamised „Esticos“.

Reedel, 8. sept., käisid Majandusministeeriumis ja Sotsiaalministeeriumis Tartu kammivabriku „Estico“ töölisnõukogu esindajad, paludes astuda samme vabrikus ettevõtetud vallandamiste tühistamiseks. Nimelt on käitise 260 töölisest vallandatud pooled ja ülejäänud tööliste tööndal on lühendatud 32 tunnini. Põhjendusena tuuakse tööandja poolt ette sõjaloludest tingitud raskusi. Kuna riigivõimu poolt on seletatud, et välisriikide vahel tekkinud sõda ei mõju häirivalt Eesti majandusele, siis loodavad töölisel, et riigivõim astub selles asjas vahele. Kammivabrik „Estico“ on Tartus suurim tööstuskäitis ja seal teostatud vallandamised tekitavad rahutut meeleolu kogu Tartu tööliskonnas. Delegatsioon võeti vastu sotsiaalministri poolt, kes lubas asja võtta kiirele uurimisele. Ka Majandusministeeriumis avaldati tööliste esindajaile lootust, et vallandamiste tühistamine peaks olema teostatav. Olukorra selgitamiseks sõidavad Tartu Majandusministeeriumi kui ka Sotsiaalministeeriumi esindajad.

Narvas

Olukord Narva suurkäitistes.

Sõja puhkemise tagajärjel on Narva tekstiil-suurkäitiste töölisel asetatud olukorda, mis sunnib iga töölist tõsiselt rääkima oma igapäevase leiva küsimusest. Teatavasti transporteerisid suurkäitised endale tooraineid (mererohi ja puuvill) mereteede kaudu, mis oli üks odavamaid transportvahendeid. Praegu see ei ole võimalik puhkenud sõja tõttu. Selle tagajärjel on käitiste juhatused sunnitud ümber korraldama oma toorainete vedu, et jätkata edasitootamist. Sama tuleb teha ka turustamise alal. Arusaadavalt on see seotud lisakuludega. Tekib küsimus, kas ei püüta siin tööliste palkade arvel midagi ette võtta. Majandusliku kriisi ajal ju teatavasti vähendati tööliste palku ettelkäändel, et muidu ei saada edasi töötada.

Linavabrikus ja Kreenholmis on üle mindud neljapäevasele tööndalale. Kreenholmis on ette näha vallandamisi. Tööliste meeleolu, mis sõjajuttude tagajärjel on ärev, on teenistuse kaotamise kartusel muutumas veelgi halvemaks.

Linavabrikus linatöö alal on töö seni jatkunud normaalselt. Kui turustamise võimalused ei halvene, siis siin ei tohiks karta tööpuudust.

Kalevivabrikus on töö läinud seni normaalselt, kuigi villa hankimise alal on nüüd raskusi. Turustamise küsimus ei peaks siin

tekitama muret, kuna valmissaadusi turustatakse peamiselt kodumaal. Vallandamisi pole seni ette tulnud.

Narvas asutati tööliste kultuur-haridusring.

Pühapäeval, 10. skp., toimus „Ilmarise“ saalis Narva tööliste kultuur-haridusringi asutamise koosolek. Koos oli umbes 100 töölist. Valiti 11-liikeline juhatuse ja 5-liikeline revisjonikomisjon.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Narva osakonna juures töötasid seni laulukoorid (eesti ja vene). Millegipärast on nüüd laulukoorid kavatsenud kutseühingust lahku lüüa ja alata omaette tegutsemist eelmainitud ringis.

Kuna kõik koosolekul olivad eranditult olid tekstiiltöölised, siis näib see võrastavana.

A. T.

Kreenholmist.

Pühapäeval, 17. sept. s. a., peeti Narva Kreenholmi käitise tööliste teiskordne üldkoosolek. Koosolekust võttis osa 620 töölist. Tööliste üldarv 16. IX 39 oli 2339.

Koosolekut juhataas A. Treiberg, protokollis A. Põlts. Töölisnõukogu aruande esitab nõukogu liige Treiberg. Selgub, et üldkoosolekuid on peetud aasta jooksul kolm. Käitise töötülide asjus on nõukogu käinud tööliste huve kaitsmas Tallinnas Töötülide Lahendamise Komisjonis kaks korda. Tööseisukord 15. augustil s. a. oli veel täiesti rahuldav. Töötas 2920 töölist.

8. sept. s. a. teatas käitise juhataja töölisnõukogule, et tööolukord üha halveneb, mis on tingitud pinevast välispoliitilisest olukorrast. 1. aug. kuni 17. sept. on vallandatud 581 töölist. Nädala tööpäevi on vähendatud neljani. 11. sept. teatati käitise juhataja poolt töölisnõukogule, et tööolukord on veelgi halvenenud ja vallandamisele tuleb veel umbes 1000 töölist.

Töölisnõukogu on astunud vastavaid samme valitsusasutuste kaudu, et tekkinud olukorda pehmendada. Olalt on see annud tulemusi, kuid sellest hoolimata on Kreenholmi tööliste olukord väga halb.

Üiendusi on olnud tööliste puhkusetasu maksmise normide pärast, mis on paljudele tööliste töölisnõukogu arvates maksetud mitteõiglase.

Korduvalt on töölisnõukogu vabriku valitsusele rõhutanud tööliste suvekooloonia avamist Narva-Jõesuus. Nüüd on antud selleks lootust, et tuleval suvel ehk leitakse selleks võimalusi. Uute tervishoiuääruste kohaselt on käitises vähe olnud nõutavaid ümberkorraldusi. Töölisnõukogu nõudel on tööinspektori poolt määratud lõplik tähtaeg, mil need peavad olema tehtud.

Palgalisa nõudmise küsimuse all võeti sõna mitmelt poolt. Koosoleku juhataja teatas, et lähemal ajal lõpeb Töötülide Lahend. Kom. sundotsuse tähtaeg ja et pärast seda võib praegu maksvad palganormid jääda kaitseta. Seepärast arvati olevat parem neid uue palgatüliga kindlustada. Ötsustati üksmeelselt nõuda kõigile töölisile 5 senti tunnis juure.

Tekkinud küsimuste all arutati hulk pisi-asi. Lõpuks tehti ettepanek, et töönädala vähendamise ja elukalliduse tõusu tõttu vabastataks töölistkond kogukonnamaksust. See leidis üldist heakskiitmist.

Kaevandustest

Viivikonnast

Viivikonna kaevanduse tööliste seas tekitab teravat nurinat rongiühendus Vaivara-Narva vahel. Paljud tööliised on sunnitud elama Narvas, kuna koha peal kortereid ei leidu. Öhtune n.-n. piimarong, millega töölistel on võimalik sõita Vaivarast Narva, liigub kindla sõiduplaaniga ja tööliised peavad sageli jaamas 2—3 tundi rongi ootama. Pealegi on rongi koosseisus olnud klassivagum asendatud kaubavaguniga, mis ei mahuta kõiki sõita soovijaid, ja osal töölistel tuleb sõita kaubavagunite treppidel või lahtistel platvormvagunitel, olgugi et tööliised maksavad 3. kl. sõitmiseks kr. 11.80 kuus. Märtsikuus esitas töölistnõukogu palve mootorvaguni käimapanelekuks Vaivara-Narva vahel, kuid siiani vastust pole saadud.

Septembri algul pöördus nõukogu Töölistkoja poole, ja nagu sealt kuulda, on küsimus lubatud lõpuks lahendada tööliste palve rahuldamisega.

Eestimaa Õlikonsortsiumi töölistkond sai nõukogu.

Vastavat tööinspektori kirja aluseks võttes tegi Viivikonna kaevanduse töölistnõukogu õlivabriku tööliste teatavaks, et nende volitus on laiendatud ja nüüdselt peale Viivikonna töölistnõukogu on ühtlasi kogu Eestimaa Õlikonsortsiumi töölistpõheline nõukoguks. See on samm edasi, arvestades kõhapealseid olusid. Ainsaks segavaks asjaoluks esialgu on kontaktipuudus õlivabriku tööliste ja töölistnõukogu vahel. (Teatavasti Viivikonna kaevandus asub umbes 10 km vabrikust emal.) See on aga vist peatselt likvideeritav, kuna kavatakse asutada vastav nõukogu asjaajamise punkt õlivabriku juures. Värsket töölistnõukogu ootab ees ränk töökoorem. Esimeses järjekorras tuleks esitada palganõude küsimus, kuna vahepeal teiste õlivabrikute tööliste palgad on tunduvalt tõusnud. Samuti valitseb äärmiselt võimatu olukord tööliste elukorterite suhtes. Ja seda ajal, kus muud õlitööstused on ehitanud hulgaliselt odavahinnalisi elukortereid või nende puudusel maksavad korteriraha. Mõne päeva eest ilmus ajalehes teade, et Kiviõlis valmis 41 m kõrgune korsten mürgkaaside ärajuhtimiseks. Meie, s. o. konsortsiumi, käitise vastavad korstnad ulatuvad vaevalt üle katuse harja. Vähimagi tuule puhul kõik mürgkaasid rändavad tagasi vabriku hoonesse, mürgitades juba niigi mürgist õhku. Seei on ränk tervishoiu nõuete vastu eksimine. Siin peab midagi ette võetama.

Õlitöeline.

Viljandist

A.-s. Viljandi tulitikuvabriku tööliste üldkogu koosolekult.

11. augustil s. a. toimus a.-s. Viljandi tulitikuvabrikus üldkogu koosolek. 95 töölistest võttis

koosolekust osa 83 töölist. Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälrel töölistvanem E. Meerits ja protokollijaks A. Hiio. Päevakorras oli: töölistvanema aastase tegevuse aruanne, töölistvanema kandidaatide ülesseadmine ja valimiskomisjoni valimine. Töölistvanem E. Meerits selgitas töölistele neid ülesandeid, mida tal on tulnud aasta jooksul täita tööliste hüvanguks. Aruanne kiideti heaks. Töölistvanema kandidaatideks seati üles Eduard Meerits, Avdei Visnap ja Hans Kirs. Valimiskomisjon valiti samuti kolmeliikmeline. 18. augustil toimusid töölistvanema valimised. Senine töölistvanem E. Meerits sai 83 häält ja valiti seega rõhuva häälteenamusega tagasi. Järelevalimistel valiti töölistvanema asetäitjaks A. Visnap.

A.-s. Viljandi tulitikuvabrik on üks eeskujulikemaid Eestis ja seal on ka kõrgemad palgad kui mujal. Tööliste ja vabriku juhatase vahel valitseb sõbralik vahekord ja töölistvanemast ning teistest tööliste üritustest peetakse lugu. Kui varem tööliised ei tulnud toime töölistvanema valimisega, siis tuli sellele abiks vabriku juhatus ja aitas töölistkonda töölistvanema valimiste eeltöödel.

Viljandi Sõjaväe ehitustööstuslikust ettevõttest.

Juuniku algul algas tegevust sõjaväe talliehituse käitis. Käitises töötab 20—25 töölist, peamiselt müüritöö, betooni valamise ja puutöö alal. Et ettevõtja on töö pakkumisel 20% odavamalt enda kätte hankinud, siis tahetakse see nüüd tööliste kulu tasa teha: selleks on tunnihinnad 20% odavamad kui mujal ja käitises tehakse tükitööd, millega võib vaevalt normi välja töötada. Tööline palgatakse lepingu põhjal, mis on palgaraamatuse märgitud ainult teatava osa tükitöö lõpetamiseks, uue töö algul sõlmitakse uus leping ja siis, kui tööline on oma pingutusega rahuldavalt teeninud, antakse odavamad normid.

On tulnud ette ka haigekassamaksust kõrvalehülimisi.

Sindis

Sindist.

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse käitises töötab praegu 640 töölist ümber. Sindis tööliste töölepingu seadust ei rakendata õigesti. Juba üle aasta peetakse töölisti määratud ajalisel tööl. Palgaraamatus märgitud lepingu lõpetamisel ei makseta lõpparvet ega teatata töölistele edasijäämisest. Sageli 6—7 päeva möödumisel tööliised saavad teada, et palgaraamatusele on sisse kirjutatud uus määratud aeg. See ei ole õiglane. Paljud vanad tööliised, kes kogu oma elu on töötanud käitises ja kes sageli on olnud ühe ja sama töö peal, peavad iga kuu või 2 nädala järele tegema ülesti proovitööd. Töölistnõukogu juhtis mitmel korral käitise valitsuse tähelepanu sellele väärnõuetele, aga tagajärjeta. Tööinspektor Sindis käies aitas selle olukorra lahendada ja tegi teatavaks, et ühe ja sama töö peal ühel ja samal töölistel ei ole rohkem prooviaega kui üks kord.

Ka esinevad juhtumid, kus eksitakse tööliste tööaja seaduse vastu. Igaühele on palgaraamatusele märgitud töö algus ja töö lõpp, aga sellest ei peeta kinni ja töölisti kästakse muul ajal tööl

käia. Siin on süüdi osakondade ja saalimeistrid, kes ei taha seadust täita.

Veepuudus kollitab Sindi käitist juba pikemat aega. See on ka loomulik sellase põuase suve tõttu. Eelmisel aastail oli ka paisu ligne läbijooks süüdi veepuuduses. Tänavu on hakatud seda pahet kõrvaldama, ehkki puudulikult, nimelt veetakse lahtist saepuru paisu sisse. Lahtine saepuru aga jookseb suurematest aukudest läbi, kuid siiski on märgata läbijooksu vähenemist. Kalevi-osakonnas olevat tellimisi aasta lõpuni ette näha, ja üsna kiireid veel. Veepuudus teeb aga ka siin takistusi. Kaleviosakond ja ka puuvillaosakond on juba kümneid päevi osaliselt seisnud. Selle takistuse kõrvaldamiseks toodi Lavassaare turbatööstusest kaks aurukatelt ja need rakendati kaleviosakonnale jõudu andma. Veepuudusest tingitult töötas kogu käitis kella 6 kuni kella 14-ni.

Nüüd aga valmistab muret toorainete lõppemine. Siin on küll osaliselt süüdi käitise juhatus. Juba pikemat aega soovitati tagavarasid muretseda, kuid sellega viivitati. Nüüd, sõja puhkemisel, jäädi aga hiljaks.

Juba mõni aeg tagasi anti lubadus tööaeg üle viia määramata ajale, kuid nüüd teatati, et segase olukorra ja ainete lõppemise kartusel pikendatakse töölepinguid ainult 2 nädala kaupa.

15. septembril vallandati ligi 20 töölise, ehkki dir. Vachmann ja vastutatav juhataja teatasid mõne päeva eest, et vallandamisi ei ole ette näha. Töölisnõukogu ettepanekul jätta töölised tööle ja vähendada tööpäevade arvu jäi osa töölisi edasi tööle. Ka lubati osa vallandatud paigutada lähemal ajal käsitruki.

Sindi välismaa (poola) meister Tomki on vist unustanud oma kaasmaalaste Maertini ja Borsti saatuse, mis lõppes nende koha kaotusega ja maalt väljasaatmisega, tänu valitsusele ja töölise ühtekuuluvusele. Järjest korduvad nähtused, kus ta kohtleb eesti töölisi halvasti. Vaevalt on üks kaebus vaibunud, kui tuleb uus. Käitise vastutav juhtaja väidab, et Tomki olevat endine vene veltveebel ja sellest olevatki tingitud ta halb kohtlemine. Ei tohiks unustada, et Eesti on vabariik ja et siin ei tohi töölise kohelda vene sõjaväelasena, keda võis isegi lüüa ja söimata.

Kutseühingu tegevuses on märgata elavnemist. 1. okt. k. a. algab ETÜ Sindi segakoor tegevust ja peo ettevalmistused, milleks õpitakse näiden-dit, on käsil.

Tööline.

Raudteelt

Raudteede Talituse 1. liini jaoskonna tööliste üldkogu koosolek peeti Tallinnas, Raudteelaste Kodu ruumes, 20. augustil s. a. Koosolekut juhatas A. Riisoja. Töölisnõukogu tegevuse aruande esitas E. Peterson, kes peatus lähemalt ka palgade tõstmise ja palgalise puhkuse küsimuste juures. Päevatöö-

liste palku on tõstetud ainult Tallinna ja Nõmme rajoonis, kuna muu osa töölise palgad on jäänud senini veel muutmatuks. Palgalise puhkeaja seaduse muutmist loodetakse Riigivolikogu poolt celoleval istungjärgul.

Koosolekul vahetati ka mõtteid mitmesuguste teenistuslike küsimuste üle. Kutseühingulise organiseerimise alal leiti, et ühenduses uue töövõtjate kutseühingute seaduse ellurakendamisega peaks liinitöölisele ka tulevikus jääma oma iseseisev kutseühing, kuigi mõnes ringkonnas püütakse taotleda liinitöölise sundliitmist tehaste ja depoodes töölisestega.

Uue töölisnõukogu valimiste läbiviimiseks valiti koosolekul kuueliikmeline valimiskomisjon. Koosolekul võeti vastu otsused, milles nõuti päevatöölise palga alammääraks vähimalt 2 krooni ja neeti tarviliseks ametimeeste päevapalkade ühtlustamist.

Raudtee Talituse Ehitusameti 2. liini jsk. tööliste üldkogu koosolek peeti Tapal 27. augustil s. a. Koosoleku juhatajaks valiti H. Mikfeldt. Töölisnõukogu tegevusaruande kandis ette töölisnõukogu esimees G. Leht, millest selgus, et käitises on esinenud tööaja seaduse rikkumisi, samuti on esinenud arusaamatusi priide sõidupiletite väljaandmise alal ja töölisele puhkuse andmisel. Töölisnõukogu on püüdnud kõiki neid küsimusi lahendada töölisele soodsalt.

Koosolekul viibis Tööliskoja liige A. Saarl, kes selgitas raudtee tööliskonna jooksvaid päevaküsimusi ja kutseühingulisi küsimusi. 2. liini jaoskonna töölisel valitseb kindel soov ja tahe selles, et liinitöölisele peaks jääma oma iseseisev kutseühing, mis ainuüksi suudaks edukalt kaitsta liinitöölise majanduslikke, teenistuslikke ja õiguslikke huve. Kuna senise töölisnõukogu volitused on varsti lõppemas, siis valiti koosolekul kolmeliikmeline valimiskomisjon uue töölisnõukogu valimiste läbiviimiseks.

Raudtee Tallinna uue depoo töölise koosolek.

24. aug. s. a. toimus raudtee uue depoo töölise üldkogu koosolek 180 töölise osavõtul.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär I. Metslang raudteelaste töökaitsesest. Töölisnõukogu esimees V. Hansmann esitas aruande töölisnõukogu tegevusest.

Palgaküsimuses otsustati nõuda, et oleks võimalik teenida tükitööga 100% lisa põhipalgale neis kohtades, kus seda praegu ei ole.

Pealeselle nõuti igale töölisele kaitserii-did, õpilaste töötasu õiglasemat arvestamist, rietus- ja pesuruumide kordaseadmist jne.

Mitmesugust

Kutseühinguist

Pärnu Sadamatöölise Ühingu koosolek.

17. sept. peeti Pärnu Sadamatöölise Ühingu peakoosolek, millest võttis osa suur arv ühingu liikmeid. Tallinna Sadamatöölise Ühingu asjaajaja A. Offenbach kõneles pikemalt sadamatöölise seadustest ja kutseühingute uuest normaalpõhikirjast.

Koosolek võttis vastu otsuse, et sadamatöölisel tuleb kujundada üks üleriigiline ühing osakondadega esialgu Tallinnas ja Pärnus ning hiljem tarviduse korral ka mujal.

Karbitöölised liituvad.

Polügraafiatööstuses töötavaist töölisist on karbitöölised seni kõige nõrgemini organiseeritud ja nende töötasud on tunduvalt madalamad kui nimetatud tööstusharu teistel töölistel. Oma palgaolude parandamiseks on karbitöölised hakanud viimasel ajal aktiivsemalt organiseeruma. Karbitöölised koonduvad trükitehnikute ühingusse.

3 sadamatöölise ühingu liituvad.

Eestis on sadamatöölisel 3 iseseisvat ühingu: Tallinna ja Pärnu sadamatöölise ühingu ja Tallinna laevatöölise ühingu. Nüüd on käimas läbirääkimised kolme sadamatöölise ühingu liitumiseks. Liitumise küsimuses on juba kokkulepe saavutatud, mille järgi tahetakse registreerida üks tsentraliseeritud organisatsioon osakondadega kohtadel.

Telefonitöölised organiseeruvad

Tallinnas asuvad telefonitöölised on otsustanud organiseeruda elektrikute ühingusse. Pühapäeval, 17. septembril, peeti telefonitöölise organiseerimiskoosolek, kus selgitati liitumise vajadust ja otsustati oma iseseisvat ühingu mitte asutada.

Töötülid

Aivazi

metallikäitises oli töötüli põhjuseks soov tõsta tükitöölisele tagatud põhipalku 20—25% ja ajatöölise palku 10—20%. Tagatud põhipalkade küsimus kujunes selles käitises eriti teravaks, kuna keskmine tegelik teenistus ületas tagatud palku kuni 70%, seega tagatud palgad pole õigupoolest midagi taganud ja, nagu tööandja ka õigeks võttis, pole uute normide kohaselt kunagi palku maksetud, vaid siin talitas tööandja oma igakordsel äranägemisel. Uued normid võeti tarvitusele õigupoolest ainult palgalise puhkeaja tasu maksimise. Loomulikult tahtsid töölised vähendada seda ebaloomulikku vahet ja saada teenistuse tegelikku, mitte ainult paberlikku, tagamist. Komisjon sobitas poolte vahel kokkulepet kolmel koosolekul; lõpuks kokkulepe saavutati, ja nimelt 10% tagatud palkade osas ja 5% palgatõusu ajatöölisele-lukuseppadele.

Türi Paberivabrikus

tehti töötüli otsus juba aasta tagasi, 1938. a. juunikuus, kuid seniajani keetsid läbirääkimised töölisnõukogu ja tööandja vahel. Tööandja ikka viivitas vastusega, olgugi et töölisnõukogu nõudis palgalisa 2 senti tunnis vähendas 1 sendini. Lõpuks jõudis asi komisjoni. Töölise nõudmine oli siin nii silmapaistvalt väike — ca 4% — et sellest juba enam mahakauplemist ei saanud olla, ja nii kirjutati komisjonis alla kokkuleppele, millega rahuldati töölise nõudmised täies ulatuses, s. o. tõsteti kõik ajapalgad 1 sendi võrra tunnis ja vastavalt tõsteti ka tükitöö normid.

Hiiu-Kärdla

töötüli asjus sobitas komisjon kokkulepet kahel koosolekul. Töölise nõudmine oli väga üksikasjaline tööliikide järgi ja nägi ette palgatõusu 5 kuni 25%. Üheks olulisimaks punktiks oli kangrute palgalisa, mille suhtes töölised alandasid oma nõudmise inspektori vahetalitusele 10% kuni 2-värvilise või keerulise lõime ja koe juures, raskemate tööde juures vastavalt 13% ja 18%. Kokkulepe saavutati kangrute osas 4—5% ulatuses, mõnel üksikul tööliigil 10%; ka teistele töölisele tõsteti osaliselt palku 1—3 senti tunnis või 5—7%. Kokkulepe on kehtiv 6 kuud.

Tallinna paemurdude

töölised alustasid ühiselt töötüli 8 käitises. Ühes käitises ei saanud töötüliga toime, kuna tööandja keeldus töölise alki kirju õigeks tunnistamast ja võeti seetõttu kriminaalkorras vastutusele. Märkimisväärne on asjaolu, et see tööandja on Karl Must, kes omal ajal esines töölise juhina ja kuni Keskliidu 1935. a. kongressini kuulus Keskliidu juhatusse. Töölise tähtsaimaks nõudmiseks oli kollektiivleping, mistõttu nad ajasid oma töötüli ehitus- ja puutöölise ametiühingu kaudu. Kuna tegu on väikekäitistega, siis oli ühingu seaduslik õigus võtta töölise esindamine enda peale, mis puhul oleks saavutatud kutseühingu tunnustus kokkuleppe poolena ja komisjonis saadud kokkulepe oleks lähenenud kollektiivlepingule. Kuid ühing jättis selle võimaluse kasutamata ja töölise esindajaiks olid mõned kutseühingu juhid isiklikult. Kokkulepe saavutati komisjonis 5 käitises, millega hiljem ühines veel 2 tööandjat, kuna 1 käitise suhtes komisjon tegi sundotsuse kokkuleppega ühtlasil aluseil. Kokkulepped kindlustatakse praegune palgatase. Mõnes tööliigis on töötasud tõstetud. Kokkulepe ja sundotsus kehtivad 30. aprillini. Elukalliduse tõusu puhul vähimalt 10% on töölisel õigus alustada töötüli, arvestamata selle tähtaega. Kollektiivleping jäi saavutamata.

Töölisvanemad Prantsusmaal

Daladier' valitsuse poolt antud sotsiaalpoliitiliste dekreetidega pandi möödunud aasta lõpul (12. nov. 1938. a.) kehtima korraldused ka n.-n. käitisesalustusmeeste kohta, kes oma ülesannete poolest sarnlevad umbes meie töölisvanemaile. Seni puudus Prantsusmaal töölisvanemate seadus ja usaldusmeesteks olid kutseühingute poolt nimetatud isikud.

Käitisesalustusmeeste nimetamise kohta kehtis seni korraldus, et usaldusmeeste nimetamiseks olgu sisse võetud kollektiivlepingusse vastavad punktid, millede järele usaldusmehe võis nimetada käitistes, kus töötab üle 10 töölise.

Uute dekreetidega aga luuakse iseseisev usaldusmeeste instituut, mis seni puudus. Käitisesalustusmeeste ülesandeks on olla vahemeheks läbirääkimistel individuaalsetes ja kollektiivsetes suhetes, töökorraldustes, töötervishoiu, julgeoleku kindlustamise j. t. aladel. Nad võivad tõsta kaebusi tööinspeksiooni ees kehtivate seaduste ja määruste mittetäitmise pärast jne. Selle juures on säilitatud igal töölisel õigus ise end esindada ja käitise juhatuse ees enda eest kosta.

Käitisesalustusmehed peavad käitise juhtimist hõlbustama. Käitise juhatajate autoriteet ei tohi usaldusmeeste instituudi sisseseadmise tõttu väheneda.

Usaldusmeeste arv käitises määratakse vastavalt tööliste arvule. 11—50 töölisega käitises valitakse üks usaldusmees ja selle asemik, 51—250 töölisega käitises 2 usaldusmeest ja 2 asemikku, 251—1000 töölise kohta 4 ja iga järgmise 1000 kohta üks usaldusmees ja asemik.

Valimisõigus on kõigil töölistel mõlemast soost, kes vähemalt 3 kuud on käitises töötanud, on 21 aastat vanad ja teatavate kuritegude eest karistamata. Valida võib usaldusmeheks iga eelmistele tingimustele vastava käitise töölise, kuid siin nõutakse, et usaldusmees peab olema vähemalt 25 aastat vana, oskama lugeda ja kirjutada ning vähemalt 1 aasta olema käitise teenistuses. Kui nende nõudmistest tõttu valitavate usaldusmeeste arv langeb käitises alla 5, siis võib teha ka teatavaid erandeid. Käitise juhatuse sugulasi või teisi lähedal seisvaid ja iseseisvalt töötajaid ei või usaldusmeesteks valida. Valimised on salajased.

Peale selle on määrustes öeldud, et kutseühingute juhtimiseks ja valitsemiseks usaldatud töölised peavad olema prantsuse rahvusest ja evima kõik kodanike õigused.

Seega on muudetud 1936. a. sõlmitud prantsuse tööandjate ja tööliste vaheline n.-n. „Matigmoni-lepe usaldusmeeste nimetamiseks iseseisvaks instituudiks“. Vana korralduse järele oli valimisõigus 18-aastastel töölistel.

Edasi näevad 12. novembri määrused ette, et usaldusmeeste valimine peab teostuma igal aastal. Hääletamine sünnib käitises väljas-

pool tööaega. Käitise juhataja peab hoolitsema kandidaatide ülesseadmise eest ja hoolitsema, et valimised seadusepäraselt toimuksid. Usaldusmeheks võib valida iga seaduslikele nõuetele vastava töölise, kuigi teised pole ta kandidatuuri üles seadnud. Valimisbüroo, mis vastab meie valimiskomisjonile, koosneb kahest vanemast ja nooremast valija-st. Käitise usaldusmees on eesistujaks. Käitise juhatajal või tema asemikul on alati võimaldatud valimisruumi pääsmine. Valituks loetakse kandidaat lihthääletenamusega, kusjuures pole tähtis valimistest osavõtnute arv, nagu see meie tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduses on täpselt kindlaks määratud. Kui valimisel kaaks kandidaati saavad ühepalju hääli, loetakse valituks vanem kandidaat.

Uus-Meremaa töötulide lahendamise kogemusi

Uus-Meremaa on peaaegu ainuke riik, kus töötulide sundlahendamisel on võrdlemisi pikk praktiline seljataga. Sellele vaatamata pole seal jõutud veel parimalle lahendusvormile, vaid praeguse töölisvalituse mureks on leida uus ja sobiv lahendus töötulidele.

Peamiseks puuduseks, mille üle Uus-Meremaa kutseühinguline ajakirjandus kaebab, on see, et töötulide lahendamine kipub sageli liig pikaks venima. Selleks on olemas väga mitmesugused põhjused, mis ei olene küll otseselt töötulide lahendamise korraldusest. Viimase 3 aasta jooksul on kutseühingute liikmete arv tõusnud kahekordseks ja töötulide arv suurenenud sellele vastavalt. Vahendusaparaadi tegevus kipub ummistuma ja tööandjad ei tötta ka ise töölisega kokkuleppimisega, kuna nad teavad, et sundlahenduse korras ei saa töölised nii-kui-nii midagi enne ette võtta, kui vastavad instantsid pole asja arutanud.

Kutseühingute poolt on töötulide lahendamise protseduuri painduvamaks muutmiseks tehtud väga mitmesuguseid ettepanekuid. Ühe ettepaneku järele peaksid uued, vahekohtu poolt määratud, palgad hakkama kehtima kohe peale esimest sellekohast otsust. Sellise korralduse teostamise juures kaoks tööandjate huvi konflikti meelega pikaks venitada.

Samuti ei peeta seniste kogemuste kohaselt soovitavaks, et vahekohus töötulis iga pisematki asja hakkab kindlaks määrama, peale esmajärgulise tähtsusega palgade ja muude töötingimuste. Sellised üksikasjalised otsused ei rahulda sageli kumbagi poolt ja mõnikord on need asjatundmatuse tõttu koguni ikahjulilikuks vastavale tööstusele.

Üksikasjades on alati kasulikum saavutada omavaheline kokkulepe. Varemattel aegadel lahendati 90% konfliktidest töötingimuste alal alati poolte eneste vahel.

Kui töötulide vahenduse seadus tahab taotleda oma õiget sihti, siis peab ta oma

tegevuses panema pearõhku puht vahenduslikule osale, lkuna sundotsuseid tuleb teha ainult äärmuslikel enjuhtumitel, kui teisiti pole võimalik kohast lahendust leida.

Uus-Meremaa transporttöölise liidu häälekandja arvab peale eeltoodu, et nii töölise kui ka tööandjate esindajatel töötulide lahendamise instantsides peaks olema enam vastutustunnet ja nad peaksid vaatlema majandust kui tervikut, siis on eesnimetatud puused ka kõrvaldatavad.

Hollandi kutseühingute saavutus.

Hollandi kutseühingute keskliidu möödunud-aastasest tegevusaruandes märgitakse streikide arvu tagasiminekut. Möödunud aastal oli 141 streiki. Streikide arv on hakanud kahanema selle tõttu, et kordkorralt lööb ühiskonnas arusaamine läbi, et läbirääkimiste teel suudetakse paremini töötulisid lahendada.

Keskliidu liikmete arv on 1936. a. saadik jälle tõusnud ja ulatus k. a. jaanuaris 309.232-ni.

Peale vabaametühingute on Hollandis veel 3 kutseühingute keskust, kus liikmete arv samuti tõusis. Rooma-katoliiklike kutseühingute keskliidul oli aasta algul 181.786 liiget, kristlik-rahuslikel kutseühinguil 115.120 ja erapooletuil kutseühinguil 46.370 liiget. Eespool toodud arvudest nähtub, et vabaametühingud moodustavad Hollandis suurima kutseühingulise keskuse.

Noortele kutseühinglastele on senises tegevuses erilist tähelepanu juhitud ja selleks asutati eriline noorte tegelaste kaadri kool.

Tööpuudus Hollandis annab end ikkagi tunda. Möödunud aastal tõusis töötute arv 153.005-ni, kes said tööpuuduse toetust. Kogu töötute arv on suurem ja ulatus 350.000-ni. Avalikele töödele rakendati keskmiselt 50.241 töötut.

Erilist tähelepanu on pöördud noortöötule, keda püütakse õpinguisse rakendada. Noortöötule korraldatakse laagreid, kursusi jne. Kultuuritööst võtab alatiselt osa umbes 25.000 noortöötut. Põhimõtteliselt on asutus seisukohale, et poisse alla 15 aasta ja tüdrukuid alla 16 aasta ei tule rakendada tööprotsessi, välja arvatud põllumajandus. Noortöötute küsinuste lahendamiseks luuakse Sot. siaalministeeriumi juure eriosakond.

Ameerika tööliste elu.

Kuulsal dollarite maal — P.-A. Ühendriikides — ei ulatu 42% kõikidest perekondadest aastasissetuleku 1000 dollarini. Ligi $\frac{1}{3}$ perekondadest omab alla 2000-dollarilise sissetuleku aastas. Alama grupi moodustab 12.250.000 perekonda, kelle keskmiseks aasta sissetulekuks on 605 dollarit. Suurusest järgmiseks grupiks on 10.988.000 perekonda 1411-dollarilise keskmise sissetulekuga aastas. Kolmas koosneb 3.779.000 perekonnast 2393-dollarilise keskmise sissetulekuga aastas. See grupp moodustab 19% perekondade üldarvust. Enam kui 3000 dollarit aastas saab kõigest 8% ameerika perekondadest, kuid see saab 33% tervest rahvuslikust sissetulekust. 1.585.000 perekonda või 5% saab 3000—5000 dollarini aastas. Selle grupi keskmiseks aastasissetulekuks on 3647 dollarit; 794.000 perekonda või 3% kõigest perekondadest saab keskmiselt aastas 12.510 dollarit. See 3% saab 21% kogu rahvuslikust sissetulekust.

75 perekonda saab enam kui miljon dollarit aastas ja 4232 perekonda 100.000—1.000.000 dollarini. Sellest ülevaatest nähtub, et osa perekondi peab elama ka Ameerikas näljapalkadega, sest $\frac{1}{3}$ perekondade arvust saab aastas alla 760 dollari ja $\frac{1}{10}$ alla 410 dollari. $\frac{1}{10}$ perekondi saab 36% kogu rahvuslikust sissetulekust ja teine, $\frac{1}{10}$, asub kõige madalamal astmel, saades kõigest 2% rahvuslikust sissetulekust.

Kutseühingute tegevuse tõusu tõttu on suurenenud vabrikutöölise perekondade aastasissetulek 160 dollari võrra alates 1937. a. Sellest ei jatku veel, et liig suuri vahesid sissetulekuis tasandada ja anda perekondadele inimväärset ülalpidamist ameerika oludes.

Samal ajal on ühenduses ratsionaliseerimisega ja mehhaniseerimisega lühendatud tööaega.

Tööandjate organisatsioonide andmeil on tootlus vabrikutööstuses tõusnud 1929. a. alates 100%. See võimaldab ka samal ajal palku tõsta ja tööaega lühendada.

Tööaeg on lühenenud järgmiselt: 1890. a. oli nädala tööajaks 58 tundi, 1929. a. 48 tundi ja 1938. a. juulis oli normaaltööajaks 40 tundi. Efekttiivne tööaeg oli 34 tundi. Pealeselle on tuhandeid töölisi, kelle tööaeg on veelgi lühem ja ulatub 30 tunnini. 1937. a. lühendati 30% trükitöölise, 15% ehitustöölise ja 8% pagaritöölise tööaega 35—37 tunnini nädalas. Söö-, klaasi-, rietus- j. t. tööstuses on alla 40-t. töönädal.

Keskmine nädalapalgad on 1929. a. kuni 1938. a. juulini tõusnud 17%. See tähendab, et nüüd ameerika tööline teenib 40 tunniga niisama palju kui 1929. a. 48 tunniga. Ebakindla olukorra tõttu aga on töölise keskmise teenistuse vähem kui 1929. a. Vabrikutööstuses oli keskmiseks tunnitasku 1929. a. 59 senti, 1938. a. juulis 71 senti. Keskmise nädalapalk oli 28,55 dollarit ja 23,92 dollarit 1938. a. juulis.

Tekstiiltöölise kutsesekretariaadi kongressilt.

Rahvusvahelise tekstiiltöölise kutsesekretariaadi kongress peeti Stokholmis juulikuus. Kongressile esitatud aruandest selgus, et tekstiiltöölise internatsionaalil oli aastavahetusel 580.234 liiget 14 riigist. Surma läbi lahkunud Tom Shaw asemel valiti sekretäriks inglane James Stott.

Kongressil võeti vastu resolutsioon, milles tunnustati 40-tunniline töönädal majanduslikuks ja sotsiaalseks hädavajalikeks ning kutsuti liikmeks olevaid organisatsioone jätkama pingutusi 40-tunnilise töönädala teostamiseks kõikides maades.

Kõikidele töölisele nõuti suureneva ratsionaliseerimise ja kasvava tööpinge tõttu 2-nädalast palgalist puhkust aastas, hoolimata töökoha vahetamisest.

Töölistel peab olema võimalus vabalt sõlmida kollektiivlepinguid oma töö- ja palgaolude kaitseks. Töötamise tõus peab alati peegelduma tööolude parandamises ja palkade tõus, et töölise elutaset parandada.

Võitluses demokraatia eest tunnustati vajalikeks, et töölisele tuleb kindlustada poliitiline tegevusvabadus, sõna- ja trükivabadus, mis on olulisimad eeldused demokraatia kindlustamiseks ja kutseühingulise liikumise arenemiseks. Kõikide organisatsioonide koostööd peeti demokraatia kindlustamiseks vajalikeks, kusjuures võitlus toimugu rahvusvahelise ametiühingute liidu juhtimisel.

Tööpuuduse arengu jälgimisele tuleb pühendada erilist tähelepanu ja esitada järgmisele kongressile vastav aruanne.

Tööõnnetuste ja kutsahaiguste uurimiseks ja vältimiseks tuleb edaspidises tegevuses pöörata erilist tähelepanu.

Soome kutsühingud möödunud aastal.

Soome kutsühingute keskliidu tegevusaruande järgi oli keskliidul möödunud aastal kõikides tegevusharudes märgata head edu. Keskliidu liikmete arv tõusis tööandjate vastusurvest hoolimata aasta lõpuks 70.348-ni. Kutsühingud suutsid edukalt läbi viia palju palgalikumisi ja sõlmida kollektiivlepinguid. Tööstuse olukord oli keskmiselt rahuldav, välja arvatud paberi- ja puutööstus, mille väljavedu läks veidi tagasi. Töötuid oli 1938. a. detsembris 8067 ja riiklikel hädaabitöödel 6070. Riik kulutas tööpuuduse vastu võitlemiseks 65.852,295 soome marka.

Palgad on möödunud aastal veidi tõusnud, Saavutatud palkade tõus sündis peamiselt läbiraakimiste teel. Saeveskeis ja metsatööstuses oli isegi palgavähendusi, kuid suurem palgatõus oli chitustööstuses. Kuid ka siin jäid palgad 10—15% maha 1929. a. kõrgseisu tasemest.

Keskliidul on rootsi keelt kõnelevate liikmete ja naiste jaoks eriline sekretariaat. Keskliidu kuulub praegu 19 erilist liitu. Keskliidu häälekandja „Palkkatyöläinen“ ilmub kõikidele liitudele ühiselt 50.000 eksemplaris. Kolmel liidul on pealeselle veel oma eri häälekandjad.

Üleminek normaalpõhikirjadele

Praegu kutsühingud lähevad üle uutele põhikirjadele — n.-n. normaalpõhikirjadele. Sel puhul real ühinguil tuleb lahendada liitumise ja lahkumineküsimusi. Tööliskojas varemalt peetud nõupidamistel kutsühingute esindajad püstitasid siin seisukohad: struktuuri kujundamine olgu ühingute endi asi vaba kokkuleppe alusel.

Seda seisukohta kutsühingud koos Tööliskojaga on kaitsnud ka valitsuse ees ja propageerinud ajakirjanduses ja tööliskoosolekul.

Väljaspool kutsühinguid ja Tööliskoda oli tehtud valmis tsentraliseeritud suurühingute nimekirja ja taotleti selle kohaselt ühingute registreerimist. Selle kava kohaselt olevat

Läti töölised tööandjast sõltuvaks

Liikumisvabadust piiratakse.

Läti tööliste vabadusi on viimaste aastate jooksul tunduvalt piiratud. 12. mail s. a. anti välja uus seadus, mis läti töölised seob tööandjate külge ja piirab nende liikumisvabadust. Seaduse järgi luuakse eriline keskus, mis peab hoolitsema tööjõu otstarbekohase jaotamise eest ja juhtima tööjõudu sinna, kus sellest on puudus. Seaduse järgi ei tohi palgata ametisse alla 22-aastast majateenijat, kui ta pole ellanud 5 viimase aasta jooksul teatud kohas. Samuti ei või palgata tööle alla 22-aastasi hooajatöölisi, kui nad pole 5 aastat ellanud samas ringkonnas, kus elab nende tööandja. Edasi sisaldab seadus terve rea norme, mis piiravad töövõtja vabadust tööalade ja töökohta valimises.

N.-n. töökeskus võib kontrollida üksiku töölise tööolusid. Töölised ei või vabalt ühest kohast teise minna. Kõik, kes viimaste aastate jooksul on linnadesse tööle asunud, tahetakse sundida tagasi minema oma kodukohtadesse selle läbi, et neilt võetakse võimalus ja õigus linnades töötada.

Maatööliste palgad määratakse samuti kindlaks erimäärustega, kusjuures karistatakse isegi neid tööandjaid, kes maksavad määrustes normitud tasudest kõrgemaid palku. Töölised seotakse nende korraldustega tööandja külge ja võetakse neilt võimalus kasutada tööturul valitsevat konjunktuuri ühe tööandja juurest teise juure minemaks, kes võiks võimaluse korral maksa kõrgemat palka.

sundkorras liidetud ja lahutatud ühinguid nende eneste tahtmise vastu. Tööliskoda koos kutsühingutega kaitses ühingute vaba enesemääramist.

See pingutus andis tulemusi. Valitsus on asunud seisukohale, et kutsühingud tuleb organiseerida liitude süsteemi alusel. Ja liitudeks peavad muutuma ka peaaegu kõik endised üleriigilised ühingud, kuigi Tööliskoda ja kutsühingud seda ei nõudnud.

Siiski see kava on parem sellest, millega taheti läbi viia laiaulatuseline sundliitmine ja lahutamine. Liitude kaudu kutsesgruppid ja ka provintsitöölised säilitavad soovi korral oma organisatsioonilise iseseisvuse suuremal määral kui tsentraliseeritud ühingus.

Tellige ja lugege

„TÖOLISKOJA TEATAJAT“

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 26. septembril 1939. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisuse trükikoda, Pikk 2. 1939.